

Szentendrei Waldorf Óvoda

helyi pedagógiai programja

(Waldorf Óvodapedagógiai Program [2012] adaptációja)

2000 Szentendre. Jobbágy utca 5.

OM azonosító:200178

Készült: 2019.novembere

Készítette: Májer Margit

Tartalomjegyzék

I. Az óvoda adatai	4
II. Az óvoda bemutatása, helyzetkép	5
1. Az óvoda személyi feltételei:.....	6
III. Gyermekkép, óvodakép	7
1. Gyermekkép	7
1.1. A kisgyermek, mint a világra nyitott érzékszerv.....	8
1.2. Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás – játék – fantázia	9
2. Óvodakép	12
IV. ÓVODÁNK NEVELÉSI FELADATAI	14
1. Az egészséges életmód kialakítása	14
2. Érzelmi nevelés és szocializáció.....	15
3. Az anyanyelvi és értelmi nevelés.....	16
V. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	18
1. Személyi feltételek	18
1.1. Óvodapedagógusaink feladata	18
1.2. A dajka feladata.....	18
2. Az óvodai élet megszervezése – a ritmus.....	19
2.1. A nap ritmusa	19
2.2. A hét ritmusa	20
2.3. Az ünnepek ritmusa óvodánkban.....	21
2.4. Nyitva tartás, szünidők	24
VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI, AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	26
1. 1.Szabad játék.....	26
2. Mese — bábozás — babázás.....	27
2.1. Mese	27
2.2. Bábozás és babázás	28
3. Zene — ének — vers.....	30
3.1. Zene	30
3.2. Ének.....	30
3.3. Vers.....	31
4. Szép mozgás — a ritmikus játékban és az euritmiában	32
4.1. Ritmikus játék.....	32

4.2.	Euritmia	33
5.	Képközpont és formázás	34
5.1.	Rajzolás.....	34
5.2.	Gyapjúkép-készítés.....	34
5.3.	Gyurmázás, plasztikus formálás	35
5.4.	Festés.....	35
6.	Háztartási, kerti munkák	36
7.	A külső világ tevékeny megismerése – kézművesség.....	37
8.	A tevékenységekben megvalósuló tanulás	38
VII.	A fejlődés jellemzői az óvodás kor végére	39
1.	Az iskolaérettség	39
VIII.	Kapcsolatrendszerünk	41
1.	Belső kapcsolatok.....	41
2.	Külső kapcsolatok.....	42
IX.	Gyermekvédelem.....	43
X.	Ellenőrzési, értékelési alapelvek	44
1.	Tervezés és visszatekintés	44
2.	Gyermekmegfigyelés	44
3.	Konferencia	44
XI.	Érvényességi rendelkezések	46
XII.	Legitimációs záradék.....	46
SZAKIRODALOM.....	47
XIII.	Mellékletek	48
1.	SZÁMÚ MELLÉKLET.....	48
2.	SZÁMÚ MELLÉKLET.....	52
3.	SZÁMÚ MELLÉKLET.....	56

„A gyermeket tiszteletben kell fogadni,
szeretettel kell nevelni
és szabadságban kell elbocsátani.”

Rudolf Steiner

I. Az óvoda adatai

Hivatalos megnevezése:	Szentendrei Waldorf Óvoda
Címe:	2000 Szentendre, Jobbágy utca 5.
Fenntartó:	Szentendrei Boróka Alapítvány 2000 Szentendre, Kánya utca 6.
Fenntartó nyilvántartási száma:	10747070
Alapítója:	Szentendrei Waldorf Alapítvány 2000 Szentendre, Tegez u. 39
Az alapító okirat kelte:	2002.január 16.
A működési engedélyt kiadó szervezet neve:	Pest Megyei Kormányhivatal
A működési engedély száma:	362

II. Az óvoda bemutatása, helyzetkép

A Szentendrei Waldorf Óvoda helyi óvodapedagógiai programja (HOP) az akkreditált Waldorf Óvodapedagógiai Program (WOP) adaptációja. Annak szellemiségét, irányelveit, céljait teljes mértékben sajátjának tekinti, és a gyakorlatban a lehető legteljesebb mértékben alkalmazza is.

A Waldorf-óvoda a gyerek ismeretéből — életkoronként változó testi, lelki és szellemi szükségleteinek felismeréséből kiindulva biztosítja a kisgyerek számára az egészséges fejlődést, az egészséges életmódot.

A Waldorf-pedagógia egészét megalapozó élettani, orvosi, pszichológiai és antropológiai ismeretek mellett a Waldorf-óvodapedagógiában a több évtizedes gyakorlati tapasztalatok mélységeiből nyert felismerések is igen nagy súllyal jelen vannak. A Waldorf-pedagógia filozófiai háttere a Rudolf Steiner által a századelőn kidolgozott emberismeret, az úgynevezett ANTROPOZÓFIA (Antroposz-szófia [görögül] = az emberre vonatkozó bölcsesség.). Az antropozófia hatással volt a gyógypedagógiára, az orvostudományra, a művészetekre, a mezőgazdaságra és más életterületekre is. (Sok esetben az antropozófia megismerési módszerei által nyert — az egyéb szakterületekre vonatkozó — alapvető megállapítások csak évtizedekkel a koncepciók kimunkálása és sikeres alkalmazása után nyerték el az egyértelmű tudományos bizonyítást.)

Az első Waldorf-óvodák megnyitására a Waldorf-iskola 1919-es megalapozását követően mintegy hét-nyolc évvel került sor. Ma már több ezer Waldorf-óvodai csoport működik világszerte. Szakmai és hivatalos központjuk a Stockholmban székelő, Waldorf Óvodák Nemzetközi Szövetsége (IASWECE), mely részt vesz a Waldorf-óvodapedagógiát érintő kutatásokban, rendezvényekben, valamint képzési és kiadói tevékenységekben is.

A Waldorf-óvónők helyi, regionális, országos és nemzetközi szinten rendszeresen együttműködnek egymással. Céljuk, hogy a Waldorf-óvoda ideáját a maguk számára minél életszerűbbé, elevenebbé, magukat egyre inkább képessé tegyék arra, hogy e pedagógia sajátos, de egyetemes koncepcióját egyre elmélyültebben tudják megvalósítani a mindenkori helyi adottságok és körülmények között: „itt és most”.

Óvodánkban egy vegyes életkorú csoport működik, az engedélyezett gyermek létszám 24 fő. Életkori megoszlás szerint 3-7 év közöttiek. Arányaiban 1/3-1/3-1/3 a korosztályi, és 50-50% a nemek aránya.

Az Óvoda fenntartását és zavartalan működését a Fenntartó (Alapítvány), az Óvodaszék és az Óvónői Konferencia együttesen végzi. A Fenntartó (alapítvány) ellátja az óvoda törvényességi felügyeletét és biztosítja a zavartalan működés feltételeit. Évente egy alkalommal, de igény szerint akár többször is, tájékoztatást kér az intézményben folyó munkáról.

Az óvodában a nevelő munka és az intézmény működésének segítése érdekében Óvodaszék működik. Tagjai óvónők, a szülők képviselője és az Alapítvány elnöke.

Az Óvónői Konferencia tagjai az intézmény óvónői.

Az óvodát a Szentendrei Waldorf Alapítvány alapította 2001-ben, családi házas övezetben bérelt házban.

Óvodánkat szülői és pedagógiai kezdeményezés hívta életre, a Waldorf-pedagógia céljainak megismertetésére, ismeretterjesztésre, illetve a pedagógiai elvek gyakorlati megvalósítására.

Az óvoda közvetlen fenntartása a családokra, azon belül is a szülőkre, nagyszülőkre hárul. Az épület kialakítását és felújítását, az aktuális karbantartási munkák elvégzését is ők vállalják (pl.: festés-mázolás, kertrendezés, játékok javítása stb.).

Az óvoda hétfélig takarítását heti váltásban osztják meg, évente három alkalommal, nagytakarítást végeznek.

Az élelmiszerek bevásárlása is a szülők feladata. Mindezek megszervezését és beosztását a szülői kör végzi.

A családok aktívan részt vesznek az ünnepek előkészítésében és lebonyolításában is.

1. Az óvoda személyi feltételei:

Jelenleg délelőttönként egy fő óvodapedagógus van jelen, aki

- rendelkezik óvodapedagógus szakképzettséggel, és a Waldorf-óvodák Nemzetközi Szövetsége által elismert Waldorf-óvodapedagógiai elméleti és gyakorlati képesítéssel, valamint vezető óvodapedagógusi szakvizsgával.

Délutánonként egy fő óvodapedagógus van jelen.

A pedagógusok munkáját közvetlenül segíti egy teljes állású dajka.

III. Gyermekkép, óvodakép

1. Gyermekkép

A Waldorf – pedagógiának az európai hagyományokban gyökerező antropológiai felfogása az embert, - az emberi lény legbensőbb magját – transzcendens eredetű individualitásnak tekinti.

Minden individualitás egyetlen, egyszeri, megismételhetetlen.

A Waldorf-óvodapedagógia tiszteli a gyermek emberi méltóságát, biztosítja az egyenlő hozzáférés lehetőségét. Kerüljük a nemi sztereotípiák erősítését.

Mindezt azzal valósítjuk meg, ha nyitottak és járatosak vagyunk az embertani ismeretekben, elméletben és gyakorlatban egyaránt. Képesek vagyunk az egyedi, az általánostól eltérő különös megfigyelésére. Nincsenek előítéleteink így felfogjuk a gyermekből érkező, szükségleteiből fakadó felszólításait, befogadó attitűdöt biztosítunk.

Alapelvünk, hogy nem szabályokat és tilalmakat akarunk megvalósítani, hanem a gyermekek és a felnőttek művészi erővel áthatott együttműködését. Nem direkt utasításokkal, hanem figyelmes, gondozó vezetéssel szeretnénk segíteni a gyermeki személyiség kibontakozását. Ez a gondozó vezetés a gyermeki személyiség még hiányzó belső vezéreltségét helyettesíti.

Pedagógiai munkánk az utánzásra épül. Tevékenységünk mintaképpül szolgál a gyermek számára.

Minden egyes gyermekben megnyilvánul a sokrétű emberi természet, melyet az óvónő tisztelettel tanulmányoz. A pedagógiai megközelítés független nemzetektől, kultúráktól vagy vallásoktól, s így multikulturális és interkulturális szemléletmód jellemzi.

A pedagógus a gyermek megnyilatkozásaiból tudja meg, hogy mire van szüksége a gyermeknek. Ezek a megnyilatkozások nemcsak szóbeliek, hanem sokrétűek: ezek közé soroljuk például a testmeleget, az egészség-betegség jeleit, a lelki állapotok megnyilvánulásait s a tudati fejlődés megtapasztalható mozzanatait is.)

Ez speciálisan kimunkált megfigyelést igényel, amely ítélet- és előítélet- mentes. Nem engedi a szabadon feltörő kritikát; sőt a nehézségeket leküzdő szeretetteljes együttélést vállal a gyermekkel, amelyben a gyermek megőrizheti emberi méltóságát.

Óvodánk nevelés elvei szerint támogatjuk a gyermekben működő természetes erőket, úgy hogy a gyermek szabadon tudja azokat alkalmazni, fejleszteni. érzékelésében, utánzásában, játékában és egyéb tevékenységeiben. Szeretetteljes, meleg légkörben biztosítjuk a megfelelő fizikai és pszichés környezetet, kizárva a zavaró befolyásokat. Ézelmi biztonságot, védettséget nyújtunk.

Minden érzékelés kihív a gyermekből egy belső gesztust, megmozdulást, amit majd annak átélése után, képszerű, álomhoz hasonló szemléletben dolgoz fel. Ha ezt a folyamatot nem sűrgetjük, akkor a természetes érisi folyamatok biztosítják a sajátos gyermekkori erők (teljes figyelem és nyitottság, fantázia, kezdeményezés - mint akarati erő, eredetiség és szociális érzés) átmentését a későbbi életszakaszokra is. A külső, a nevelő által gyakorolt vezetést fokozatosan átveszi a gyermeki személyiség belső vezéreltsége. Ez alapot képez a szabad önismeret által meghatározott közösségi élethez.

Minden gyermeknek vannak felismerhető, csak rá jellemző testi-lelki-szellemi tulajdonságai. Ezek változásai, fejlődései leírhatóak és nyomon követhetőek, amelyek meglehetősen határozottsággal különítik el az egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek lépnek fel az egyes életkorokban, ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentumbeli sajátosságok.

Rudolf Steiner szerint: Ilyen értelemben a Waldorf-pedagógia az emberben élő szellemi individualitást a világban élő szellemiséghez akarja vezetni.

Nevelésünk célja és feladata, segítséget nyújtani ahhoz, hogy kisgyermek, mint individuum a fejlődés útján egészségesen haladva, a lehetőségek széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen nemzetiségétől függetlenül kiválasztani a személyiségének megfelelőt. Így váljon testileg egészséges, lelkiileg szabad és szellemileg kreatív emberré. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, környezetét emberségesebbé tegye.

1.1. A kisgyermek, mint a világra nyitott érzékszerv

A kisgyerek érzékleteiben él. Minden, ami a környezetében történik, akarva-akaratlanul hatást fejt ki rá. A látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás benyomásai töltik ki belső világát, ezek irányítják és vezetnek tapasztaló, megismerő tevékenységében. (S ezen túlmenően természetesen a „többi” érzéklet, mint például a nagy fontosságú egyensúlyérzékelés, vagy a saját mozgásokat visszajelző kinesztetikus érzékelés.)

A gyerek azonban nem csak a fizikai világot érzékeli, hanem a pszichikus világot is. Ezen belül elsősorban a számára fontos másikat — az anyát, apát, testvéreket, majd az óvónőt.

A Waldorf-pedagógia felfogása szerint a gyerek nem csak kommunikatív és metakommunikatív jelzésekben fogja fel a másikat pszichikus állapotát, realitását, hanem mintegy közvetlenül is. Átélik — ha nem is tudatosan — olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak és éreznek.

Az első években még nagyon közel áll egymáshoz a testi és a lelki fejlődés, és így számos kölcsönhatás figyelhető meg: ha szeretettel, figyelemmel, örömmel, pozitív érzéssel és

gondolattal vesszük körül a kisgyereket, akkor az kedvezően hat az ő érdeklődésére, az érzékelés intenzitására. Egy inger gazdag, sok érzékszervet igénybevevő környezet előhívja a gyerek belső aktivitását, erősíti a tevékenységekben, mozgásban is megnyilvánuló „testi intelligenciáját”.

Nagyon fontos, hogy a gyerekek elég ideje legyen arra, hogy a saját tempója szerint tudja felfedezni a világot, feldolgozni tapasztalataiból származó élményeket, és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőséget mindegyik érzékszerv területén. A kisgyereket környező felnőtt világ felelőssége és egyben feladata, hogy biztosítsa az inger gazdag fizikális, pszichés környezetet és, hogy ne „csapják be” érzékleteiben, ezért javasoljuk a természetes anyagok használatát, a fajsúly és a felületi viszonyokat „tévesen” reprezentáló műanyagjátékokkal szemben (az állat szőrös, a fém fémes tapintású és nehéz, stb.)

Mindezen felül: nekünk nevelőknek megfelelő belső tartalmakkal — érzelmekkel és gondolatokkal — kell a gyerekek közé lépniük.

1.2. Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás – játék – fantázia

Az utánzás

A kisgyermekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánzás. Az utánzás első feltétele az érzékszervek megfelelő működése, a már születéskor elkezdődő érése és tagolódása. A kisgyermek nem tudja nem utánozni azt, amit érzékel, átél, megtapasztal. Ilyen értelemben a kisgyermek „kiszolgáltatott” érzékelő és „kiszolgáltatott utánzó” - testi és lelki értelemben egyaránt.

Spontán utánzással tanulja meg a gyermek anyanyelvét. Ez olyan rendkívüli teljesítmény, melyhez hasonlóra a későbbiekben nemigen lesz képes.

Hasonló a helyzet a járás tanításával is: siettetés, erőltetés, „tanítás” mind ortopédiailag, mind pszichikailag, mind az egyensúly érzékelését illetően káros.

A gyerek például az öregkor érzelmeiről is tapasztalhat valamit, ha egy öregember járását, mozgását, fejtartását utánozza. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.

A gyerek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz. Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A felnőtt a gondolkodással kialakított fogalmak, és információk alapján mérlegeli cselekvésének lehetőségeit. A lelki képességek sora a gondolkodást, az érzést és a cselekvésben megnyilvánuló akaratot, motivációt illetően ellenkező irányulást mutat a felnőtt és az óvodás viselkedésében.

Látható, hogy a gyermekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát

A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy ő maga fogalmazhassa meg az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmeit és magyarázatait.

A kisgyermek nem a szóból tanul, hanem a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből és ehhez megfelelő követendő mintákat kell látnia és átélnie maga körül.

A gyerek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

Az utánzásos tanuláshoz és spontán érlelődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyermekkor jellemzők, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de könnyen elterelhető figyelem helyébe a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható szándékos figyelem lép, a gyermek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

A játék

Óvodánkban kiemelt szerepet tulajdonítunk a gyermek játéknak. A játszó gyermekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvjuk, ápoljuk és erősítjük. A játék pszichikumot, kreativitást fejlesztő, erősítő és élményt adó tevékenység, ezzel a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb eszköze.

Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki s ott újra szemügyre véve tagolja.

A játék szabad kell, hogy legyen. Eközben megismerheti a játék tulajdonságait, és saját akaratának és szabadságának határait is.

Kipróbálhatja és megtapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejlesztheti szociális képességeit.

Célja: a belső aktivitás teljes kielégítése, és ebből minél több átmentése későbbi életszakaszaira is.

A játszó gyermek örömmel és meglelégedettséggel követi a belső világából fakadó indítástokat, melyek így egész szervezetét erősítik. Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyerek belső

indíttatása, akarata úgy jelenik meg szabad játékában, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás- és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya, s alkotó erejének kifejeződése.

A gyermek nem kis felnőtt! A gyermekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

A Waldorf-pedagógia azt állítja, hogy a természetben található lehetőségek változásai, és sokszínűsége adják a legjobb teret a gyermek különböző játékformáihoz. Komplex élményt adnak, amelyre a gyermek a számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkcionális, explorációs /felfedező/, konstruktív játékok egészítik ki a szimbolikus-szerepjátékot). A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek.

Fontos, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a gyereki fantázia minél gazdagabb érvényesülését. A gyerek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának és szabadságának határait is.

Eközben kipróbálhatja és megtapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejlesztheti szociális képességeit.

A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyerek, játék közben megjelenő magatartása s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célja, hogy ebből az „átfűtő melegből”, amely erőként lép fel a gyerek játékában és jelzi valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokra.

A fantázia

A gyerekekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segíteni, hogy a gyerek szabadon tudja azokat felhasználni, s ezzel fejleszteni.

Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges.

A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játék számára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és kevés a szabad mozgástér — főleg a városi gyerekek életében —, miközben túl sok az élmény és az információ, amit feldolgozni időhiány miatt nem tudnak. Felgyorsult, rohanó világunkban kevés az idő arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel tartós kapcsolatot teremtsen a gyerek, és érzelmi kötődést alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán áttekinthetetlenné vált az emberi munka érzékelhető folyamata. (Évtizedeken át a gyerek közvetlen környezetében, szemé láttára folytak a mindennapi létfenntartó tevékenységek, a tehénfejéstől a kenyérsütésig; a fonalak fonásától a szövésig.) Ma már az óvodáskorú gyerek is a megfelelő tapasztalatok hiányában a

televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorul, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzásos tanulás, szabad játék) nem érvényesülhet. A felnőttek világából származó divatáramlatok kényszerítően irányítják, torzítják el a gyerek fantáziáját: élményekhez csak a megvásárolható holmik által juthat.

A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mesének nincs valóságos viszonya az örök emberi lelki tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, fantasztikum lesz, s ezzel károsítja a gyerek belső világát.

A fantázia, mint elemi gyerekkori képesség, mint a játékot megváltoztató, „elvarázsoló erő” eleveníti és mozdítja meg a gyerek belső világát. Ennek tisztaságát — kapcsolatát a valódi pszichikus világgal — biztosítani és őrizni a felnőtt feladata.

A kicsi gyermeket spontán akarata indítja cselekvésre, ez a legnagyobb hatású fejlesztő erő, ebből tud építkezni, mind testileg, mind lelkieken.

0-2 ½ éves kor: Utánzással él, minden úgy tesz, ahogy maga körül látja. Öntudatlanul testi ügyességét próbálgatja fáradhatatlanul.

3 éves kor körül: Érzelmileg még a környezetétől függ, minden utánó, átvesz, kipróbál. De már kezdi felfedezni önmagát és a világ közti különbséget. Még birtokolja a játékait, nem együttműködő.

A 3. és az 5. életév között két új képesség jelenik meg: a gyermek fantáziája és az emlékezet gyerekkori formája. A totális utánzás gyengül és a fantázia segítségével változtatni kezd azon, amit megélt. A sajátját - ami rá jellemző, ami belülről fakad - már bele tudja vinni a dolgokba. A környezete és közötté lévő távolságtartás kapcsán kialakul a függetlenség elemi formája. Reagál az őt kívülről érő ingerekre és belső világát fantáziadús játékaival építi. Játékötleit a külső dolgok és a tárgyak adják. Sokszor céltól független, gyorsan változó, terv nélküli tevékenységet végez. 3. életéve után fedezi fel a másik embert, de mindig magát figyeli. A társakkal kapcsolatos tevékenységek tapasztalata 5 éves kor tájára alakul ki.

5. és 7. életéve között a végtagok ügyesebbé válnak. Az eddig fantáziadúsán és kreatívan játszó gyermek ötletei megrikulnak. Maga kezdi tervezni játékait, s ezt már nem a külső ingerek irányítják. Belső képeinek hatására élményei és tapasztalata közvetítésével kezdi keresni a tárgyakat és anyagokat játékához. Már másokért és másoknak is tesz dolgokat, ez az érzéke erre az időre fejlődik ki.

2. Óvodakép

Óvodánk a Waldorf- pedagógia alapelveire épülő, szakmailag önálló intézmény, a családi nevelés kiegészítője.

Tiszteljük a családot, mint a gyermek elsődleges nevelési színterét, nemzeti, vallási, etnikai hovatartozástól függetlenül. Biztosítani szeretnénk minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést.

A Waldorf pedagógiai tevékenységrendszer és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

Waldorf óvodánk szociális szervezeti forma, ahol a gyerekekért történik minden, és a felnőttek együttműködnek azért a célért, hogy eredményesen és zavartalanul folyhasson a pedagógiai munka. Pedagógiánk a játszó gyermekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánja.

Óvodánkban a szülők és a pedagógusok kölcsönösen egy bizonyos fajta együttműködést kell, hogy felajánljanak egymásnak és elfogadjanak egymástól. Ez az együttműködés természetesen a gyerekre irányul és a gyerek javát keresi.

Multikulturális értékeket közvetítünk.

Mellőzni szeretnénk:

- A példakép és tapasztalati tartalmak hiányát.
- Az idő előtti, túl korai fejlesztést, a túl korai intellektuális „felébresztést” az érzelmi intelligencia kifejlődésének kárára.
- A tevékenységekben vagy más módon megnyilvánuló egyoldalúságot.
- A gyermeket körülvevő s rá ható idegességet, hajszoltságot, - ebből fakadóan - a kezdeményezési kedv hiányát.
- A rossz (beteg) példák követését, s ez által a nem egészséges testi-lelki diszpozíciók megtanulását.
- Az elidegenedést (például a természeti és az emberi világ, az ember és ember közötti kapcsolatok átláthatatlanságát; az emberi munka és a mindennapi szükségletek közötti összefüggés megtapasztalhatatlanságát).
- A magányosságot (ha a gyermek nem oszthatja meg belső élményeit mással).

IV. ÓVODÁNK NEVELÉSI FELADATAI

1. Az egészséges életmód kialakítása

Óvodánk minden apró mozzanatával a kisgyermek életformáját szolgálja, éteti. Jó minőségű táplálékot ad, ezáltal optimális feltételeket biztosít a gyermek testének, lelkének, egész személyiségének.

A Waldorf-óvodapedagógián alapuló nevelési feladatunk a későbbi egészséges életvitelt akarja megalapozni, e tevékenység eredményei ennek megfelelően csak a későbbi életszakaszokban mutatkoznak majd meg teljes mértékben.

Minden egyes gyerekben megnyilvánul a sokrétű emberi természet, melyet az óvónő tisztelettel tanulmányoz. A pedagógus a gyerek megnyilatkozásaiból tudja meg, hogy mire van szüksége a gyerekeknek, s ezek nemcsak szóbeliek, hanem ugyancsak sokrétűek: ezek közé soroljuk például a test-meleget, az egészség-betegség jeleit, a lelki állapotok megnyilvánulásait s a tudati fejlődés megtapasztalható mozzanatait is.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei: a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás, az öltöztetés-öltözködés nemcsak a gyerek fizikai szükségleteit elégítik ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét és hozzásegítik az egészséges életvitel kialakításához. Ezt az „anyai” gondoskodást a Waldorf-óvodánkban az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának meghatározó része: e tevékenység közben folyamatosan tájékozódhat a gyerek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusok alakulhatnak ki e szokásos teendők körül. Fejlődése során a gyerek egyre önállóbban látja el testi szükségleteit, majd az óvónő mintáját követve ő is felajánlja segítségét a kicsiknek. A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli.

A táplálkozásnál az egészségességre és a harmóniára helyezzük a fő hangsúlyt. Nagyon fontos, hogy a különböző növényi részekből (gyökér, szár, levél, virág, gyümölcs) származó táplálékokat kombináljuk étkezéseink során, hiszen e növényi részek mindegyikében a növekedés során a környezet erőivel más és más kölcsönhatás megy végbe. Ezáltal az emberi szervezet számára mind más és más ösztönzést jelentenek. Nagy figyelmet fordítunk arra, hogy az EMBERT a maga teljességében szólítsuk meg, és hogy elkerüljük az egyoldalúságot.

Csoportszobáinkat könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal (padok, asztalok stb.) rendeztük be. Így a gyermekeknek lehetőségük van csúszni, kúszni, mászni, egyensúlyozni ezeken az eszközökön. A termekben kötött labdákat, babzsákokat használhatnak a gyerekek.

Egészségük megőrzésének érdekében az időjárásnak megfelelő öltözetben minden évszakban több órát töltünk a természetben

Udvarunk eszközei, adottságai lehetővé teszik a gyermekek természetes mozgásfejlődésének segítségét. Lehetőséget biztosítunk ugrásra, futásra, mászásra, bújásra, gurulásra, egyensúlyozásra. A különböző típusú talajok (fű, homok, mulcs, agyag, kavics) más és más mozgásformát kívánnak. Teret adnak az életkoronkénti kis- és nagymozgások szabad gyakorlására. Heti rendszerességgel teszünk kisebb–nagyobb sétákat, kirándulásokat óvodánk környékén, miközben lehetőség nyílik a természeti környezet megismerésére és megóvására.

2. Ézelmi nevelés és szocializáció.

A gyermeknek három–négy éves koráig élő, valódi közössége a család. Ebben az életkorban az érzelmi biztonságot nyújtó légkör a legszükségesebb számára az egészséges testi–lelki fejlődéshez. Három–négy éves kor körül igényli a nap néhány órájára a nagyobb gyermektársaságot és mindazt, amit egy jól működő óvodai közösség nyújtani tud.

Azt valljuk tehát, hogy ezt az érzelmi biztonságot elsősorban a családnak kell megadnia, s ugyanezt kell biztosítania a gyermeket fogadó első intézménynek is. Óvodánk az anyát követve, egyfajta „szociális anyaöl” szeretne lenni a kisgyerek számára. Áttekinthetővé tesszük a mindennapi cselekvések világát a gyermekek számára. Érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tesszük a gyermek számára az életünket és világunkat átszövő összefüggéseket. A gyermek így meglátja a felnőtt tevékenységében, hogy mi miből készül (kenyér a búzából, baba a fadarabból stb.), így a későbbi életkorokban is otthonosan és biztosan mozog majd az őt körülvevő világban.

Nevelésünk a gyermekben működő természetes erőket kívánja támogatni úgy, hogy a gyerek szabadon tudja azokat alkalmazni, fejleszteni. Ez szeretetteljes, meleg légkört kíván, amely biztosítja a megfelelő fizikai és pszichés környezetet, s kizárja a zavaró és erőszakos befolyásokat.

Óvjuk a gyermekkort, a gyermek fejlődő belső világát, hogy a kisgyermek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képekben gazdag gyermeki álmvilágból. Fokozatos, nem túl korai érlelődését segítjük elő, ott ajánlunk segítséget, ahol a gyermek éppen tart, és megvárjuk, hogy önállóan találja meg a következő lépését. Kivárjuk azt az időpontot, amikor a gyermek maga kezd cselekedni. Ennek az a célja, hogy az „ébredés” után viszont valóban önállóan, biztosan, erőteljesen, éberem tudjon élni a világban.

A gyermek individuális fejlődését differenciált módon segítjük, nem diszkriminálunk. Figyeljük a gyermek fejlődését, figyeljük jelzéseit és lehetőséget nyújtunk lényének közösségben való kibontakoztatására is. Valódi közösség alakul ki, melynek minden gyermeki személyiség része. A „mindenkinek van szerepe”, a „mindenkire szükség van” élmény és a szolidaritás érzése végigkíséri őket kibontakozó életük során.

A vegyes életkori csoportjaink nem törik meg a család természetes közegét (testvérek). A nagyobb gyerekek közvetítők az óvónő és a kisebb gyermekek között, ők azok, akik a csoport szokásait, ritmusait, napirendjét is teljesen természetes módon hagyományozzák át– az utánpótlás által.

Napirendünk lehetőséget ad arra, hogy a gyermek érzékeit és cselekvési lehetőségeit kihasználva, jó szokásokra tegyen szert. Az akarat nevelésére, erősítésére törekszünk.

Példamutatásunkkal juttatunk erkölcsi minőségeket átélésükbe és a tevékenységükbe. Így kerülnek kapcsolatba az erkölcsiséggel anélkül, hogy az, mint szabály vagy külső előírás nyomásztóan hasson, s ugyanakkor hatástalan maradjon.

Segítjük a gyermeket abban, hogy nyitottá váljon, hogy el tudja fogadni a különbözőségeket, támogatjuk a természet iránti értő szemlélet kialakulását. Utat nyitunk (most még csak mesei, érzékletes szinten) a majdani globális, multikulturális, interkulturális szemléletmód előtt. A gyermekek az éves ünnepkört ritmikus ismétlődésben énekelve, játszva élik át. Együtt ünnepelnek egymással, a nevelőkkel és alkalmanként a szülőkkel. Az örömteli tevékenységben a fogalmak, az értékek megelevenednek és megbecsültté válnak; így lesznek életük alakításának egészséges elemeivé.

Elvárások helyett érzelmi biztonságot, védettséget szeretnénk nyújtani. Arra törekszünk, hogy megértsük a gyermek világát, s tiszteljük alakuló világképét.

3. Az anyanyelvi és értelmi nevelés

Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. Az anyanyelvi nevelés az egész óvodai életet áthatja, valamennyi tevékenységi formájában jelen van.

Nevelőtevékenységünk egészében az anyanyelv megismerésében, megbecsülésében, szeretetében mutatunk példát:

- az érkezés / köszöntés és elbúcsúztatás rítusa,
- a gyermekek közlési vágyának az egész nap folyamán teret biztosítunk, figyelembe véve a társas érintkezés szabályait,
- játék közben a gyerekek egymástól (kisebbség a nagyobbaktól stb.) és az óvónőktől is magukba szívják a szóbeli érintkezés kapcsán az anyanyelv finomságait.

Ezáltal érzékeltetjük a kommunikáció különböző formáinak lehetőségeit.

A gyermekek a mindennapi mese és dramatikus játékok, bábozás során tiszta és érzékletes nyelvet sajátítanak el. Ezeket helyesen kapcsolják össze kifejező mozgásokkal, taglejtésekkel.

Ennek átélésében fejlődik az a differenciált kifejezőképesség, ami az iskolai tanulási készség alapja.

Arra törekszünk, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változatban jelenjen meg, így keltvén a gyerekekben örömteli, friss indítást arra, hogy megszeresse a szép beszédet.

A cselekvés, az érzés és a gondolkodás fejlődésében az óvónő figyelmes, tapintatosan segítő vezetésének kell megvalósulnia. Védjük a gyermek saját érzésének és kibontakozásának tempóját. Lehetőséget nyújtunk arra, hogy a gyermek saját útját a megfelelő módon találja meg, és ezen egyre önállóbban járjon: így lehetőség nyílik egyéni bánásmódra, differenciálásra. Nagy hangsúlyt helyezünk a helyi hagyományok, a kulturális örökség megismertetésére és ápolására. Így lesznek a Waldorf-óvodák mindenütt hasonlóak és mégis mindig mások.

Óvni szeretnénk a gyerekkort, hogy a gyerek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képekben dúsz gyermeki álmvilágból.

Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg.

Waldorf-óvodapedagógiánk ebben az életkorban mellőzni szeretné a gyereket körülvevő s ráható idegességet, hajszoltságot, s ebből fakadóan, a kezdeményezési kedv hiányát, a magányosságot (ha a gyerek nem oszthatja meg belső élményeit mással).

Az anyanyelvi nevelés az egész óvodai életet áthatja, valamennyi tevékenységi formájában jelen van.

V. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

1. Személyi feltételek

A csoportok munkáját folyamatosan óvónők látják el, akik rendelkeznek a megfelelő képesítésekkel. Az „anyai” gondoskodást, gondozást az óvónők tudatosan magukra vállalják, mivel a Waldorf-pedagógia szerint ez az óvónő nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának meghatározó része. Munkájukat dajka segíti.

A nevelőtestület közös értékek fogadja el a toleranciát, empátiát, egymás segítségét, az együttműködést, egymás véleménye iránti megértést, az emberi méltóság tiszteletben tartását, az esztétikus óvodai környezet jelentőségét, a helyzethez és a gyerek egyéni jellemzőihez történő alkalmazkodást, felelősségtudatot, az önművelési – önefejlesztési igényt.

Fontos az önálló alkotó óvodapedagógiai munka segítése és értékes szakmai ötletek közkinccsá tétele, valamint az új kolléganők óvodánk közösségébe való beilleszkedésének támogatása.

1.1. Óvodapedagógusaink feladata

- A gyermekek alapvető szükségleteinek maximális biztosítása
- Az óvoda környezetének esztétikus, biztonságos kialakítása
- Az évi, havi, heti, napi ritmusok folyamatos kidolgozása, a szokásrendszer kiépítése
- -A csoport egészséges életmódjának kidolgozása és betartása
- -A különböző tevékenységek megtervezése, előkészítése, levezetése, majd utólagos áttekintése
- Az óvodai csoport összeállítása pedagógiai szempontok szerint
- A gyerekek egyéni fejlődésének megfigyelése és segítése
- A gyermek környezetének megismerése
- A szülőkkel való közösségi kapcsolat kialakítása, ápolása, problémák esetén közös megbeszélés, útkeresés
- -Kapcsolattartás a Waldorf-óvónőkkel
- Együttműködés az orvossal, az iskolával és egyéb szakemberekkel
- Folyamatos önképzés, továbbképzéseken való részvétel
- Színvonalas pedagógiai és szellemi munka biztosítása
- -Bekapcsolódás a Waldorf-óvodák regionális, országos és nemzetközi együttműködésébe.

1.2. A dajka feladata

Az óvodapedagógusok munkáját a dajka segíti. Munkáját a gyerekek napirendjéhez igazítva, az óvodapedagógusok irányítása mellett végzi. Feladata elsősorban a gondozási teendők

ellátása, az étkezések zökkenőmentességének elősegítése. Munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.

2. Az óvodai élet megszervezése – a ritmus

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvodapedagógiánk ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyermek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Az óvónők közösen kezdik el a napot, előkészítik a tevékenységet, közben a gyerekek folyamatosan érkeznek, bekapcsolódnak a játékba, tevékenységekbe.

A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalos ritmikus játékok visszatérnek évi, havi, heti és napi ritmusokban. Egészséges változásban élhetik át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak végén a beteljesülést. A ritmus bázisát a keresztény kultúrkör ünnepei adják, erre épül a havi heti és a napi ritmus is.

2.1. A nap ritmusa

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A családban is fontos a kisgyerek számára az étkezések, a lefekvések és felkelések, a séták és más tevékenységek tagolt rendje, ugyanúgy igényli ezt az óvoda rendjében is. A Waldorf-pedagógia a gyermek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ez által ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belélegzés váltakozik. Így lesz képes a gyermek egészségesebben élni, mélyebben aludni, sőt egészségesebben lélegezni fizikailag is. Ezek a folyamatok ugyanis jelentős mértékben függenek a lelki feltételektől:

Ha túl sok az élmény és túl kevés a szabad játék, amiben fel tudná dolgozni az élményeket, akkor egészségtelenül elfárad a gyermek; ha viszont túl kevés az élmény, akkor unalom és érdektelenség lép fel, ilyenkor nem alszik elég mélyen és fáradtan ébred fel.

A délutáni pihenő rendjének megfelelő módon illeszkednie kell a délelőtti óvodai élethez, annak természetes folytatásaként benne is meg kell valósulniuk a Waldorf-pedagógia nevelési elveinek.

A délután fő feladata a gyermeknek a délelőtti folyamán ért élmények feldolgozására, a pihenésre, lehetőleg elalvására szolgáló nyugodt környezet megteremtése. Ezért fontos, hogy az aktívabb délelőtti lezárása után a tevékenységek állandó ritmusban kövessék egymást. Mosdózás után a hálókahelyek elrendezése, a vetkőzés-öltözés mind nyugalomban, ismert rendben vezetik a gyereket az „álmok-kuckója” felé.

A kisgyerek fokozott biztonságérzete igényli, hogy fizikailag is mintegy „burkot” képezzünk köré. Külön alvó-helyiség kialakítására nincs lehetőség, ezért a csoportszobában rendezünk be

a gyerekeknek kis hálólhelyeket. Paravánokkal, a rendelkezésünkre álló bútorokkal különítünk el alvó kuckókat.

Az óvónő melegséget árasztó mozdulatai, hanghordozása teremtik meg a kívánt álomszerű hangulatot. Az óvónő tisztában van a fáradt, aludni készülő gyerek kiszolgáltatottságával, a helyzet intimitásával, így a lehető legnagyobb finomsággal, körültekintéssel és biztos határozottsággal végzi dolgát.

A délutánt uzsonna és a nap közös befejezése, a búcsúzás zárja.

Az óvónő előkészíti a tevékenységet, közben a gyerekek folyamatosan érkeznek, bekapcsolódnak a játékba.

- Szabad játék ideje, művészeti tevékenységek, közös tízórai készítés, tízórai elfogyasztása egyéni akarat szerint.
- Rendrakás, terítés ebédhez.
- Reggeli kör: az évszakasztalnál gyülekeznek a gyerekek és az óvónő. Gyertyagyújtás, köszöntjük a napot, imaszerű verset mondunk. Az időjárásról, évszokról, ünnepekörhöz tartozó verseket, dalokat mondunk. Körjátékot játszunk.
- Mosdóhasználat, öltözködés
- Szabad játék és munka a kertben
- Mosdóhasználat
- Mese, bábozás
- Ebéd
- A szülők folyamatosan jönnek a hazamenő gyerekekért
- Tisztálkodás a délutánban maradó gyerekeknek
- Csendes pihenő, alvás, beágyazás
- Uzsonna
- Rendrakás, búcsúzás.

2.2. A hét ritmusa

Reggelente a gyermek először a közvetlen környezetét szeretné birtokba venni. Eközben újra felélednek benne az előző nap eseményei, és örül, ha játék közben azokat újraéletheti. Ezért nálunk a napot minden esetben szabad játék vezeti be. Mivel csoportjaink vegyes korcsoportúak, életünk úgy folyik, mint egy nagy családé. A gyerekek eközben koruknak megfelelően tevékenykedhetnek. A játékok gazdag kínálatán és az óvónő példáján keresztül – aki az anyához hasonlóan hasznos házi teendőkkal foglalatoskodik – elegendő ösztönzéshez jutnak. Így minden gyerek a „maga idejében” és a „maga módján” találja meg az utánzási szükségletének tárgyát, mely fejlődéséhez épp szükséges. Rövidebb időszakot töltenek el közös tevékenységgel: a reggeli ritmikus, énekes játékot, a napi kézműves tevékenységeket, a tízórait, valamint a mesehallgatást, ebédet. A délelőttben a gyerekek minden esetben a maguk

öröme játszhatnak a friss levegőn. Így a délelőtti folyamán a közös tevékenység és a szabad játék váltakozása olyan, mint egy mély lélegzetvétel (belégzés és kilégzés).

Egy-egy időszakot ünneppel fejezünk be, amelyre azt megelőzően hosszabb ideig „készülünk”. A heti és mindennapi tevékenységekben bekövetkező egyre gyakoribb enyhe változásokból lehet érzékelni azt, hogy az ünnep közeledik már.

Az óvoda berendezése, színei, virág- és növénydíszei az évszakasztalon, a választott mesék, versek és dalok tartalma, a tevékenységek és munkák jellege — mindez együtt egyértelmű nyelven beszél a kisgyerek számára érzékelhető szinten arról, hogy milyen időszakban él ő éppen. A hét napjaihoz kötődő, mindig vissza-visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen. Az óvónő mindezt nagyon tudatosan alakítja ki, úgy, hogy a változásokat a művészeti tevékenysége heti ritmusában is fel lehessen fedezni: hétfő –méhviaszgyurma, euritmia, kedd – festés, szerda – rajzolás, csütörtök – sütés, péntek – gyapjúkép készítés. A tevékenységek is tükrözik az adott időszakot, és egyben alapanyagul szolgálnak az ünneplés eszközeihez, amelyek például így kapcsolódhatnak a heti művészeti foglalkozásokhoz:

- lámpás a gyerek saját festményéből
- papírsárkány, pillangó a gyerek rajzából
- különböző formájú és fajtájú sütemények az ünnepekhez
- a betlehemes tál figurái viaszgyurmából
- angyalok, nyuszik, madarak gyapjúból.

Évi, havi, heti ritmusok a Waldorf-óvoda éltrendjében is megjelennek.

Havi változásban mindig az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékul, a hét napjait pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg.

Példa az étkezésben kialakult heti rendre:

- Hétfő — rizs;
- kedd — árpa;
- szerda — köles;
- csütörtök — rozs;
- péntek — zab;
- (szombat — kukorica; vasárnap — búza).

2.3. Az ünnepek ritmusa óvodánkban

Állandó ismétlődéssel térnek vissza az évkör ünnepei, a természet évszakonkénti változásai s az ezzel összefüggő emberi munkák.

(Megtapasztalják, hogy a tél után újra kibújnak a virágok, visszajönnek a fecskék, gólyák és ősszel mindez újra eltűnik. Mindenben átélik elemi és jelképes szinten a vallásos ünnepek érzelmi sorrendjét is, megjelennek az élet nagy állomásai: születés, halál, feltámadás — mindez kimondatlanul.)

Rudolf Steiner szerint az ünnepek az év és az élet forduló- és csomópontjai, amelyek a világmindenség szellemiségével kapcsolhatják össze az embert.

A természet szüntelen körforgásban, az évszakok váltakozásában — tavaszi újulásban, nyári fényben, őszi érettségben, téli álomban — éli ritmusát. Mindez a ki- és belégzés ritmusát követi és megszabja az ember életét, munkáját. A Waldorf-pedagógiánk felfogása szerint alvás és ébrenlét, nyár és tél, a ki- és belégzés hasonló, egymást imitáló ritmusok, melyeknek az ember lényére gyakorolt hatását nem hagyhatjuk figyelmen kívül a nevelés folyamatában sem.

Az óvodánkban ünneptől-ünnepig ezekkel a ritmusokkal összhangban próbál élni óvónő és gyerek. Születésnapokon és az év ünnepein nemcsak személyes élményt élhet meg a gyerek, sokkal többet a „közös emberit”.

Mivel a gyerek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belső tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket a tartalmakat érzékekkel felfogható, átélhető formába önteni számára.

Az ünnepek megjelenítése minden évben új személyes viszonyt kíván az óvónőtől az ünnepek időt álló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel a jelképekkel, (melyeket közvetlenül él át és ért a gyerek) akarja körülvenni őt a hétköznapi életben. Ezen a módon tudja az ünnepek mindenkori jelen idejét maga számára élővé, a gyerek számára átélhetővé tenni, az évszakokhoz, a természethez, a hagyományokhoz új kapcsolatot teremteni.

Ezen kívül a csoportszobában tükröződnie kell az adott évszak hangulatának és az évkörön belüli ünnep jellegzetességének.

Az ünnepeknek akkor van értelmük, ha azok nem üressé vált formák, csak kikapcsolódások, hanem megszületik az emberben az ünnepet teremtő erő. Ez az erő él a hétköznapi fáradhatatlan készülődésében, munkájában.

Ez a folyamat tevékeny, mégis türelmes várakozással teli. Van remény arra, hogy az ünnep eljön és ragyogó fényével bevilágítja a környezetét és megszólít minket.

Szeptember:

Betakarítás, szüret, ehhez kapcsolódó népi játékok. Gabonaőrlés, cipósütés. Őszi levelek, termések gyűjtése.

Bátorságot, egyensúlyérzékelt kívánó játékok.

Október:

Szent Mihály hava. Jó és rossz elemi erőinek megmutatkozása mindennapi életünkben.

Sárkánykészítés és eregetés. Sárkányos mesék, énekek, mondókák.

November:

Szent Márton ünnepe

Lámpáskészítés, lámpás felvonulás, manókeresés. A befelé fordulást tükröző mesék, a „belső fény”, az érzelmi melegség táplálása.

December:

Advent készülődés családokkal.

Szent Miklós napja.

Adventi éneklés a szülőkkel.

A befelé fordulás megélése a várakozásban.

A betlehemi történet szerepjátékban való megjelenítése.

Adventi tál elkészítése. Mézeskalácssütés.

Adventi kert.

Január:

Vízkereszt – Háromkirályok ünnepe

Szerepjátékkal az esemény megjelenítése.

Csemetemunkák (iskolába menők munkája) kezdete.

Február:

Téltemetés

Hangszerek készítése a gyerekekkel a télűzéshez.

Március:

Tavaszcím

A természet ébredéséről szóló dalok, versek, mesék. Kórkjátékok.

Április:

Húsvét

Virágokról, madarokról szóló énekek, versek. Mese az újjászületésről.

Húsvéti tál elkészítése – búzaültetés.

Május:

Mennybemenetel – Pünkösöd

Kifújt színes–, majd aranytojások kerülnek a húsvétfára.

Gyapjú/selyem/nemez pillangók és –galambok készítése. Családos kirándulás.

Június:

Szent Iván hava

Búcsúzónap.

Nyárünnep– kerti, szabadtéri játékok. A négy természeti elem megjelenítése.

Születésnapok

A születésnap a legszemélyesebb ünnep. Személyre szóló mesét kapnak a gyerekek. A gyerekeknek ez az ünnep érintettségükből adódóan jelentős, jelzi az idő múlását, hisz egy évvel idősebb, nagyobb lett.

A gyerekek még nem tudnak jól tájékozódni az időben. Nem igazán tudják, milyen nap van, a holnap és a tegnap keveredik bennük. A születésnapjuk azonban egy olyan esemény az időben, amikor tudják, minden róluk szól. Ez a gyermeknek erőt ad, tartása lesz tőle.

2.4. Nyitva tartás, szünidők

A gyerek valódi szomatikus és pszichés szükségletei ebben az életkorban egyrészt megkívánják a családon kívüli kapcsolatépítés lehetőségét, másrészt mintegy félnapos csoportban-

tartózkodás után feltétlenül szükségük volna arra, hogy visszatérhessenek személyes életükbe. Ezt egyre kevesebb család engedheti meg magának.

Az óvoda a szülők munkaidejéhez alkalmazkodva reggel nyit. Az időben érkezés betartását azért kérjük, hogy a benti szabad játékra lehetősége legyen minden gyermeknek.

A szülőnek lehetősége van arra, hogy a gyermeket ebéd után hazavigye. A délutánra való felvétel azonban nem automatikus, minden esetben egyéni, az egyes gyerekekre és családra vonatkozó döntést igényel.

A délutánra az óvodában maradó gyermekért legkorábban három órakor érkezhetsz a szülő, ettől kezdve folyamatos a hazabocsátás.

A ritmikus váltásokba és változásokba tartoznak a pihenők és a szünetek, ugyanúgy, ahogy az alvás hozzátartozik az emberi természet ritmusához. Negyedévenként szüksége van a gyerekeknek szünidőre, amikor az óvodában szerzett tapasztalataikat beleviszik saját életükbe és feldolgozzák.

A kifáradás hosszabb idő után többek között irreverzibilis dekoncentrációs folyamatokat is elindíthat.

Szünetek:

- Őszi szünet (tartama kb. egy hét)
- Adventi szünet (tartama kb. két hét)
- Sí/szánkó szünet (tartam kb. egy hét)
- Húsvéti szünet (tartama kb. egy hét)
- Nyári szünet (tartalma kb. két hónap)

VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI, AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

1. 1.Szabad játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége.

A Waldorf-óvodai élet tevékenységi formái között a szabad játéka kiemelt fontosságot élvez. A megfelelő tanulási forma ebben az életkorban nem az úgynevezett játékos tanulás: hanem a valódi tapasztalatszerzés, melyre a Waldorf-óvodai élet egésze ad lehetőséget.

A játék mellett a gyerekek rácsodálkozhatnak a természetre, az évszakoknak megfelelő változásokra.

Napirendünkben minimálisan kétszer szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosított a kisgyerekek szükségleteiből fakadó játék igényének kielégítése az óvodában.

Ez alatt az idő alatt látóterükben az óvónő különböző munkákat végez (háztartási, kerti, kézműves tevékenységben). Az óvónő feladata, hogy a munkája körül olyan hangulat áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben, mint egy burok alatt érezzék magukat, s így folytathassák a játékot. Arra is van lehetőség, hogy a gyerek rövidebb időre „segítsen” az óvónőnek. Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata. A gyerek rácsodálkozva veszi fel az óvoda „életműhely”-nek is nevezhető mindennapjainak mozzanatait és saját helyét megtalálja a csoport élő, tevékeny közösségében.

A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, ideiglenesen kiépíthető házacsok és az ezekhez tartozó berendezések, bot-paripák vagy a fogásra akasztott palástok, koronák, ugyanúgy, mint a bábsarok bábu és babái vagy a nagy fa- és kő építőelemek, illetve a különböző természetes anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszerűen nem részletesen kimunkált, s ezzel is elősegíti a gyerek fantáziájának tevékenységét.

A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra.

A gyerek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti, és annak lakosává válik. Fontos, hogy a felnőtt ezt figyelemmel kíséresse, és megértéssel kövesse.

Az adott helyzetben, megfelelő eszközt vagy ötletet tudjon felajánlani, ha például: a gyerek nem talál be a játék világába, hangulatába, a játék elakad vagy túl erősen leragad a játzó egy monoton, egyoldalú játékformánál.

Az óvónő törekszik arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jeleket észrevegye és ilyenkor időben, tapintatosan belépjen a gyerekek játékvilágába, mint szereplő, aki tovább segít, majd kilép újra, mintha ott se lett volna.

A probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segíti elő, így a gyerekeket egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezeti. A szabad játék ilyen vezetése nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uralják a saját játékukat, egész helyzetüket — s ez így is van.

2. Mese — bábozás — babázás

2.1. Mese

Ahogy a gyerekek az ősi kézművességekben valóságos folyamatokkal megtapasztalható módon találkoznak, s így az óvónői munkában átélhetik a valóság változásait (ahol a minőség függ a szakszerűségtől és következetességtől, és mérhetővé válik az eredmény), ugyanúgy a mindennapi mese is — másfajta, belső úton — bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába, amely megfelel mágikus világképüknek.

Az óvodáskorú gyerekekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép, vagy csak el volt varázsolva. A gyerek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó bekövetkezzék.

A Waldorf-pedagógia úgy látja, hogy sok igazság rejlik az eredeti népmesékben, mert olyan lelki-szellemi értékekről és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világ tényei.

A Waldorf-óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvónő hosszabb időn keresztül, legalább egy hétig meséli fejből szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést. Belső képként (tájkép-szerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben. Az érdeklődése és biztonságérzete nő, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg és így élvezzi a gyerek a feszültséget is, majd a feloldást. A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig ugyanabban az időpontban, mindig ugyanazon a helyen van, és minden gyerek egyformán résztvevője. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdésre; például: az óvónő halk lantjátéka, mialatt a másik óvónő meggyújtja a gyertyát, kialakul a kör és egy közös ének után megszólal a mese.

A mesemondás fejleszti a gyerek érzelmi, értelmi és anyanyelvi képességeit egyaránt. Szókincs fejlesztő, segíti a gyermek belső kép alkotását, én-erősítő, szorongás oldó hatása van.

A mesélés a mindennapokba beépített szertartás. Mindig ugyanabban az időpontban és ugyanazon a helyen történik, és minden kisgyermek egyformán résztvevője

A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli. Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a szókincs, amely segíti a belső képek kialakítását — mint például az eredeti népmesék szókincse s képei — és felidézi a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többretegű. Nem csupán a megnevezés, mint az érdeklődést lezáró magyarázat a fontos, hanem az is, hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom. Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélünk az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak sejtik a szavak jelentését, — de az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős — és majd idővel tisztul az értés.

Az óvónők nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világvképét. Ha a gyerekek megosztják az óvónővel még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve és ezért hiányosan alakult ki, az óvónő nem javítja ki feltétlenül állításait a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

2.2. Bábozás és babázás

A vegyes életkorú csoport összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy egyszerűbb mesét örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú komplikáltabb mese alatt ne fáradjanak el a kicsik. Segítség lehet a bábozás, amelyre egy ünnep alkalmával is sor kerülhet.

A Waldorf-óvoda bábszínházának bábuai nem kézi vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett álló bábok, vagy marionettfigurák. Ezeket az óvónő az asztal mögött ülve vagy állva, takaratlanul vezeti az asztalszerű színpadon vagy felülről zsinórral mozgatja, ha marionett. Az óvodást nem zavarja, hogy látja a báb mozgatóját — ellenkezőleg, ez számára érzelmi biztonságot nyújt.

Másfelől az óvódás jobban, mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint a sokszor csak derékig látszó „belülről” megelevenített, önálló életre kelt bábbal.

A Waldorf-óvoda bábjai általában saját készítésűek; a leggyakrabban a szülőkkel együtt készítik az óvónők, esetleg a nagyobb gyerekekkel — mint ahogy az összes többi játékállatot

és lényt, törpét, babát is. A bábuk arca csak nagyjából kidolgozott, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyermeki projekciónak.

Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt. Amellett, hogy a bábozás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indíttatást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és bábként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen — a gyerek által felépített és elmesélt bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk rendkívüli szociális teljesítmény, mert mindent a sokszor „rögtönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának rendelnek alá a bábozók. Olyan is előfordul azonban, hogy az óvónőt kérik, hogy ő meséljen, miközben ők előadják, a még mindkét fél számára (mesélő és bábozó) ismeretlen — mert rögtönzött — mesét. Az előadás folyamatosan születik meg. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy közös képi nyelvben tudnak gondolkozni a gyerekek az óvónővel. Sokszor már a pici gyerekek is elkezdenek bábozni, de ők még nem mernek, még nem tudnak mesélni. Inkább a nagyobbak állnak elő a saját maguk által kitalált mesével sokszor megdöbbenően gazdag szókincssel.

Fontos számukra, hogy a meséléssel és a bábozással kapcsolatos csoportszokásokat ők is betartsák; például: letakarják a felépített színpadot előadás előtt és után is, énekszóval vagy zenével kezdik, és kísérik, majd fejezik be az előadást.

Sokszor az óvónők saját mozdulataikat figyelhetik meg a bábozó gyereken. Annyira szokássá válik a bábszínház, hogy otthon is — ünnepekkor vagy más alkalommal — nagy örömmel báboznak a gyerekek a családjuknak, rokonaiknak, vendégeiknek, vagy ha más néző nem akad, a babáiknak és kedvenc állataiknak.

Az óvodáskorú gyerekeknek legyen lehetősége egy olyan babát szeretni, amelyre az ő saját „énjét”, személyiségének magját kivetíti és barátként vagy játszótársként osztja meg vele minden örömét és bánatát. Egészségesen hat, ha a gyerek ilyen módon feldolgozhatja a számára még érthetetlen helyzeteket vagy más élményeit.

Ezek az úgynevezett Waldorf babák körültekintő gondossággal készülnek: a szabástól a baba felöltöztetéséig bezárólag. Figyelembe véve azt, hogy minden, ami a gyerek kezébe kerül az esztétikán túl, jó minőségű, minta értékű legyen. Nemcsak a természetes anyagok (pamut, gyapjú) használatát tartják fontosnak a Waldorf-óvodában, hanem a testarányok (fej-test arányai) pontos betartására is törekednek, s a színeiben (test, haj, ruha), az arckifejezésben finom, lágy harmónia tükröződjön a „kedves játék babából”. Mind ezáltal szabad teret kaphat a gyerek fantáziája és képzelete.

3. Zene — ének — vers

3.1. Zene

A Waldorf-pedagógiára jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. A kisgyerek teljesen másképpen hall, mint a felnőttek, mert más tudatállapotban él. A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. A jó zene a csendből indul ki, és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradatától kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a kisgyereket. A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabad játék közepén, önkéntelenül is elcsendesednek, ha az óvónő elkezd zenélni, énekelni.

Főként a kvint intervallumú, és a pentaton zene nyugtatja meg őket ebben az életkorban. Fontos, hogy a gyerek fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok. A zenélő embert akarják látni, a hangszert, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. (A gyerek érezze, hogy az ember hibázik is, de tudja kezelni a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis.) Mi nem használunk kazettát, magnót, s más technikai eszközöket, mert fontosnak tartjuk, hogy a gyerek mindig emberrel kapcsolatosan élje meg a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél.

A hallás nemcsak a fülben zajlik. Szétárad. A gyerek az egész testében érzékel, és hall, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni, táncolni. A zenéhez közvetlenül kapcsolódik a mozgás.

A gyerekeknek nagy szükségük van a különböző csengő-zengő hangokra, ezért fontos, hogy több különböző hangszer legyen az óvodában elérhető közelben: kis rézharangok, harangjáték, xilofon vagy gyerek-hárfa, csörgők, botok, pengetős vagy fúvós hangszerek. A hangszerek segítségével a gyerekek érzékelhetik a különböző minőségeket. (Meg lehet hallgatni, hogy a sok összeütögetett fadarab mind különbözően szól; össze lehet hasonlítani ezeket, majd esetleg egy ezekkel zenélő zenekart alapítani.) A gyerekek életkoruktól függően más és más hangszert használnak.

3.2. Ének

A mesejátékok teljes élményt nyújtanak a gyerek számára, hiszen a történethez játszhat egy hangszeren, és mozoghat is. A zenélés, az improvizálás, ugyanúgy, mint az éneklés a Waldorf-óvoda napirendjének szerves része. A mindennapos tevékenységeket — a különböző munkákat is — gyakran kíséri ének és vers. Bizonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy az alkalomhoz illő dal vagy vers, amely a gyerek számára mintegy jelzi, hogy az óvónő éppen mit tesz (például: sütésnél, cipőkötésnél, rendrakásnál, ételosztásnál, mesélésnél). Így

az énekszó belevonja a gyereket az óvónő tevékenységébe anélkül is, hogy most éppen részt venne az adott helyzetben. Máskor már része volt benne, s majd újra lesz még.

A vers és a dal legnemesebb formáit használjuk, mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelzi az óvónő, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek, és dalok kiválasztása, összeállítása az óvónő folyamatos, állandó feladata. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat. Azzal is megpróbálkozik, hogy történetet találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, vagy már meglévő vershez dallamot komponáljon, esetleg új dalokat írjon. Mindezekben arra törekszik, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így kelt a gyerekekben örömteljes, frissítő indítást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket.

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékukban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető.

A vers- és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyerek sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia. Mindez csak az óvónő és a csoport védőburkában történik.

3.3. Vers

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (spontán folyamat) hanem hogy ritmizált beszéddel és énekelve, az óvónő olyan hangulatot teremtsen, ahol az ének és a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése.

A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dal szertartás elemeként szerepel.

Például: Kézmosás után a frissen mosott tenyerekbe az óvónő illatos olajat cseppent, verssel, dallal kísérvé. Minden gyerekhez külön — külön szól, az őt megillető egyéni hangon, miközben testi „dajkáló” közelséget teremt meg egy-egy lovagoltató- vagy ujj-játék segítségével. Ez a napnak — mind a gyerekek, mind az óvónő számára — kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív és személyes mozzanat.

4. Szép mozgás — a ritmikus játékban és az euritmiában

4.1. Ritmikus játék

A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmusos mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység, amely naponta 15-20 percig tart, a kisgyerek közvetlen utánzóképeségére épül. (Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozdulni a környezetével.)

Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek bizalommal követi az óvónő mozdulatát anélkül, hogy előre tudná milyen célból, végzik azt. Mozgásnyelvről is beszélhetünk.

Egy dalt énekelve az óvónő köré gyűlnek a gyerekeket, ahol majd együtt tudnak mozogni és táncolni. Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem inkább fűrtformában csoportosulnak az óvónő köré, miközben ő elkezd a játékot. Mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérve, egy történetbe ágyazva játszik el az óvónő, mindig az aktuális ünnephez és évszakhhoz kapcsolódva (például: a paraszt kimegy a rétre szántani és aratni, elviszi a lovát a kovácshoz patkolni, megfigyeli a gólyát, fecskéket vagy a méhecskéket, végzi a munkáját, törpékkel találkozik, táncol velük.... stb.).

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

A napnak ebben a szakaszában lehet helye például: a betlehemezésnek, a mese dramatizálásának vagy a születésnap megünneplésének is.

Az óvónő mindig úgy állítja össze a ritmikus játékot, hogy benne frissítő változásban jelenjenek meg az erőteljes és gyengébb, illetve a nagy és egészen finom mozgások, a vidám és komolyabb hangulatok.

Lehetőleg mindig váltakozva kövessék egymást a gyors és lassúbb mozdulatok. Az óvónő megpróbálja, a gyerek testét (és lelkét egyaránt) úgy mozdítani, hogy utasítást ne kelljen adnia. Ennek ellenkezője a Waldorf-pedagógia szerint zavarná a gyereket abban az álmodozó és önfeledt tudatállapotában, amely erre az utánzó gyermeki korszakra jellemző.

Az óvónő egyszerűen mozdul és énekel, úgy mintha ott helyben találná ki, mesélné el az egészet és az óvodások szabadon kapcsolódnak be és követik őt ebben a ritmikus játékban.

Helyet kaphatnak itt a szabályosabb gyerekjátékok is ugyanúgy, mint a körtáncok, de mindent át kell, hogy öleljen a tartalmi összefüggés és ennek egy szokásrenden alapuló felépítettsége.

Semmi sem történik öncélúan, minden része kell, hogy legyen az egésznek, hogy mondanivalójával, tartamával azt szolgálja.

A tartalom mindig változik, természetesen az ünnepkört követően, de legalább két hétig naponta ismétlődik egy-egy ritmikus játék.

4.2. Euritmia

Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Körülírható, mint látható beszéd, látható zene.

A Waldorf-iskolákban pedagógiai euritmiát tanítanak, ezenkívül van még művészeti euritmia, ami színpadon jelenik meg, és az orvostudományban használt terápiás lehetőség a gyógyeuritmia.

Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkal fejezi ki, s így képez szabályos, testi „gesztus-nyelvet”.

Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (például az aratást), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd-, nyelv- és zene szerkezetével függnek össze.

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék szép harmonizált mozgást hívnak elő a gyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomból, egy felnőttet utánozva hozzák létre. Versre vagy dalra való önálló dramatizálással, tornával, gimnasztikával csak a Waldorf-iskolában találkozik majd a gyerek.

Az óvodáskorú gyerekeknek a természetes mozgás a benti és kinti játék kapcsán és a napi „szép mozgás” elegendő a Waldorf-óvodapedagógia szerint.

A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő természetes játékos mozgásokra: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre, a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt.

Ezért is célszerű a csoportszobát könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal, például padokkal is berendezni. Így lehet csúszni, mászni, kúszni az asztalok, székek és padok között, alatt stb. és csúszni vagy egyensúlyozva járni a padokon stb.

A teremben babzsákokat is találhatnak a gyerekek.

Az udvaron is lehetőséget kell teremteni a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön, pallón. Mindez fejleszti a gyerekek testi erejét, ügyességét.

Óvodánkban alkalom nyílik az udvari játék idejében az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra, kirándulásokra. A séta, a hegymászás, fáramászás stb. fejleszti a gyerek állóképességét, testi ügyességét és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására.

5. Képkalkotás és formázás

Hetente egyszer a Waldorf-óvodánkban lehetősége van minden gyereknek arra — általában a szabad játék ideje alatt -, hogy a festésben, gyurmázásban és a gyapjúkép készítése folyamán alkotó- és formáló készségét fejlessze. A rajzolás a hét minden napján a szabad játék ideje alatt bármikor elővehető. Rendszeresen tapasztalhatja meg így a különböző minőségeket. A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység.

5.1. Rajzolás

Méhviaszból készült (ezért illatos), élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. (Mivel az óvodás keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruzafogásra — ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik — ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat a kisebb gyerekek. Így szabadon futnak le a mozgásos impulzusok, az életkornak megfelelő, nagy érzelmi telítettséggel.)

Témához nem kötötten, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd, amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat odaadják az óvónőnek, aki minden gyerek számára külön mappába gyűjti össze azokat. A nevelési végén valamennyit ajándékként hazavihetik a gyerekek.

Az óvónő maga is rajzol időnként a gyerekek előtt az adott ünnepkörhöz kapcsolódó témában.

A Waldorf-óvodapedagógia a gyerekrajzokat üzenetnek tekinti, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevő tárgyi világot s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik olyan pontosan, hogy az arra képzett óvónő leolvashatja belőlük a gyerek fejlettségi szintjét, esetleg hiányosságait, speciális szükségleteit.

A gyerekek születésnapjára rajzot készítenek társaik, melyet összefűzve vihet haza az ünnepelt.

5.2. Gyapjúkép-készítés

Ez a technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjufeldolgozás, a plasztikus formálás és a kép-alkotás között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjút filclapokra lehet tenni, és így képet készíteni, ami a rajzolás és festés tapasztalatait kiegészíti. Rajzolásakor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyerek, festésnél vízfestékekkel vizes alapon fest, levegős gyapjúból „levegős”, kevésbé kontúros képet tud készíteni.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, ami egy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető és ugyanabból az anyagból következő alkalommal is lehet képet készíteni.

Az óvónő szintén készít egy képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit az óvónő használ. Szépen előkészíti, fésüli a gyapjút, színek szerint rendezi egy kosárba, mielőtt elkezdené a munkáját, ebben az előkészítésben a gyerekek is részt vesznek. Ezek után úgy kezdi a képet, hogy először különböző színekkel „befesti” a hátteret, majd egyre több nagyon puha, vékony réteget felhasználva alakulnak ki a tárgyak, lények a képen. Csak egy bizonyos távolságból hasonlít az egész egy „rajzolt” képhez.

5.3. Gyurmázás, plasztikus formálás

A formázáshoz óvodásaink élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak. (Míg az agyag hőt von el az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átmelegszik, s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos.)

A gyerekek mindent formálhatnak, amit akarnak: gyertyákat díszíthetnek, egész vékony, kevéske viasszal; kialakíthatnak egész kis játék-világokat is tárgyakkal. állatokkal, emberi figurákkal. Az elkészített munkákat a megfelelő helyre teszik, vagy karácsonykor, mint egy kis betlehemest, ajándékba hazaviszik a szüleiknek.

Az udvaron — főleg a meleg időszakban — a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetes agyagozásra”.

5.4. Festés

Ugyanúgy, mint a sütés a festés is nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvónő elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, letakarja viaszosvászonnal és a megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét: rajztáblákat, szivacsokat, vizes üvegeket, majd festékeket rak az asztalra. A jó minőségű, akvarell papírt vízben áztatjuk, majd kiterítjük a rajztáblákra. Az óvónő énekelve kezdi osztani a nagy széles ecseteket, amelyekkel a gyerekek jó minőségű akvarell színeket helyeznek el, s futtatnak szét a papíron. (A három alapszínét kapják meg a gyerekek, és ezekből tudják a vizes papíron „kikeverve” előállítani a többi színt.) Fontos, hogy a tevékenység a színből, a színélményből indul ki és kontúrtalan. A hatás: egymásba folyó színhatárok.

Az a rajzolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészült kép a gyerek saját világmérvényéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető. A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest és hogy mikor van a munkájának vége. Befejezéskor egy festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek szintén a

gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészülésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecset és a szivacsok kimosásában, a víz cserélésében, a rendrakásban és az üvegek kimosásában is.

A festésnek ez a fajta, az életkor sajátosságainak megfelelő megközelítése vezeti el a gyereket későbbiekben a valódi ábrázoló tevékenységig az iskolában. Igazi festményekkel is találkoznak az óvodások. Különböző ünnepekhez tartozó reprodukciókat tesz ki az óvónő a falra és az évszakasztalon képeslap formában változó tartalommal mindig jelen vannak a képek.

6. Háztartási, kerti munkák

Nagyon fontosnak tartja a Waldorf-óvodapedagógia, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hó és egyéb természetes elemi dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és a saját maguk lehetőségeit.

A gyerekek minden tevékenysége az óvónő jelenlétében vagy tudomásával folyik. Teljes figyelemmel és mindig érdeklődve kíséri a Waldorf-óvónő a körülötte zajló eseményeket. Minden, a csoport életéhez szükséges munkát (öltöztetéstől kezdve a takarításig) az óvónő végez, a gyerekek előtt. Alapelv, hogy az óvodai időben az óvónő semmit se tesz, amit gyerekek nem utánozhatnak.

Az óvónő valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyerek szabad játékát. Igyekszik úgy dolgozni, hogy a gyerek szívesen kapcsolódjon be a munkájába, őt utánozva. Biztosítania kell azonban, hogy a gyerek — fejlődési fokától és életkorától függően rövidebb, vagy hosszabb idő múlva — a munka jellegű tevékenységek után visszatérjen a kortársaival való spontán játékba. A Waldorf-óvónő által végzett háztartási és kerti munkák zöme hasonlít egy régi, hagyományos háztartás munkáihoz, ahol nem gépek működnének, hanem az emberi kéz dolgozik.

Az alábbi tevékenységek lehetnek:

- a mindennapi munkák (sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, takarítás, virágöntözés, állatgondozás)
- heti visszatérő munkák (játékszer javítása, varrás, mosás, vasalás, , évszakasztal „gondozása”)
- évszakonkénti munkák (veteményezés, aratás / betakarítás, befőzés, gyapjú feldolgozása, selyemfestés).

Ezeket a munkákat az óvónő a (benti és kinti) szabad játék ideje alatt végzi, egymást átható ritmusokban. A gyerekeknek lehetőségük van a különböző folyamatok átélésére.

7. A külső világ tevékeny megismerése – kézművesség

A gyerekek számára különös hangsúlyt kap a kézművesség, mint elemi játékkészítési lehetőség.

A gyerekek elkérhetik a fonalat, és az ujjukkal csomózhatnak, fonhatnak, vagy az iskolába készülők úgynevezett „körmöcskén” hosszú köteleket köthetnek belőle.

A kézimunkához tartozik továbbá a szövés: az óvónő és az iskolába készülő gyerekek a kereteken dolgozva, ujjukkal kis terítőt vagy tarisznyát szőnek.

A körmöcske, szövőkeret segítségével végzett munkákat is nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Az óvónő itt is példaként szerepel, aki játékokat készíthet a gyerekek jelenlétében.

Nem csak a gyapjú és a különböző textilek képeznek jó alapanyagot a játék készítéséhez: fadarabból, ágakból vagy gyökérből házikót, hajót, autót, bababútorokat lehet készíteni. Így sor kerül kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra, igazi szerszámokkal, a satupadnál.

A kicsik, akiknek még nem szabad az ilyen munkákat végezni, a munka jellegű tevékenységek körül egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészport, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd „főzéshez” használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág fontos, hozzánk kapcsolódó eseménysorairól.

Honnan van a mindennapi kenyérünk?

Honnan van a méz, a viasz (kréta, gyurma, gyertya)?

Honnan van a ruhánk alapanyaga (gyapjú)?

Honnan vannak az építészet anyagai (agyag, homok, fa)?

Hogyan lesz mindezekből az emberi életet szolgáló dolog?

Ezek a kérdések átszövik a Waldorf-óvodás mindennapi életét és meghatározzák az óvónői munkák tartalmát; így a választ a gyerek számára saját érzéki tapasztalata, s nemegyszer saját — az óvónőt utánzó — tevékenysége adja meg.

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A Waldorf-óvodában a tanulás folyamatos, utánczson alapuló spontán tevékenység.

Lásd: III. - 1. 2. fejezet, Az óvodáskor sajátos képességei: Utánczás — játék — fantázia

VII. A fejlődés jellemzői az óvodás kor végére

1. Az iskolaérettség

A Waldorf-óvodából kilépő gyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint az énekek, a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságában.

A **fizikai, testi változások** a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek, melyek ebben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél:

A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyerek fizikai képességei is. Nem csupán a nagy, aktív mozgásokban jelennek meg új elemek, mint például az, hogy tud szökdecselni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és elkapni, masírozni, hanem a legaprólékosabb mozgásokban is finomodik az ügyessége, tud már csomót és masnit kötni, gombolni.

A **szociális viselkedésben** is fejlődés tapasztalható:

A gyerek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik, konkrét célokra inkább a speciálisan erre készített eszközök megfelelőek számára.

A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másinak szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. A gyerek belső egyensúlya engedi, hogy a különböző helyzetekhez alkalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömet szerez neki és önbizalmát növeli.

Alkotó tevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit:

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmi élete is sokkal összetettebbé válik:

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kívánság és a valóság között. Érzelmeit jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekekben kialakul az ok-okozati gondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be.

Most már várja az iskoláskor tanulási formáit.

VIII. Kapcsolatrendszerünk

1. Belső kapcsolatok

- Az óvodai beiratkozást megelőzően egy részletes anamnézis kitöltésére kerül sor a szülők részéről, amely alapján a felvételi beszélgetés, a családokkal való megismerkedés zajlik
- Felvételnél alapvető kérdés, hogy a szülők ismerik-e a Waldorf-pedagógiát, tudják-e milyen közegbe, környezetbe hozzák gyermekeiket
- Lehetőség van arra, hogy a gyermekek családtól való elszakadása fokozatosan történjen. A gyermek óvodai életbe való bekapcsolódása egy-egy rövidebb időszakkal kezdődik, majd az egész délelőttöt felöleli. Igény szerint, egyénileg alakítjuk a beszoktatást.
- Családlátogatásra kerül sor az új gyermekek érkezésekor, vagy ha igény van rá
- Nyílt napot tartunk az óvodai életet megelőzően
- Héthetente szülői estet tartunk, élő, aktív, pedagógiai témákat érintő ízelítőt adunk az óvodában folyó életről
- Folyamatosan, igény szerint lehetőség van fogadóórán részt venni, ahol egyéni, személyre szabott beszélgetés folyik a gyermeket érintő kérdésekről
- **Szülőknek** és óvónőknek kölcsönösen egy bizonyos fajta együttműködést kell felajánlaniuk és elfogadniuk egymástól. Ez az együttműködés természetesen a gyermekre irányul és a gyermek javát keresi.
- Óvoda építése, szépítése, udvarrendezés, kertészkedés, közös munkák lehetőségek a családokkal való kapcsolat elmélyítésére
- Hagyományaink a szülőkkel: őszi kirándulás, ünnepekre készülődés, szüret, befőzés,
- **Kuratórium** - Óvodapedagógusok- kuratórium kapcsolata: Az óvodapedagógusok évente beszámolási kötelezettséggel bírnak a kuratórium felé az év közben elvégzett nevelési munkáiról. - Szülők- kuratórium kapcsolata: A szülők igény szerint tájékoztatást kérhetnek és kaphatnak a kuratórium munkájáról. A szülők tehetségük szerint támogatják a kuratórium munkáját
- **Óvodaszék:** A szülők bizalmát élvező szülői szék tagjai és az óvónők közös munkája az Óvodaszék. Megbeszélések igény szerint történnek, de évente három alkalommal kötelező. A kapcsolattartás folyamatos.
- **A fenntartóval való kapcsolat** - Megbeszélések folyamatosak ill. igény szerint, évente egy alkalommal kötelező.
- **Konferencia:** A Waldorf intézményekben az óvónők minden héten rendszeresen tartanak konferenciát. Óvodánkban a feladatok megosztása által kéthetente kerül rá sor. A mindennapos egyeztetés állandó.
A konferencia pedagógiai, technikai, adminisztratív részből áll.
A pedagógiai részben a gyermekmegfigyelésen alapuló gyermekmegbeszélésre kerül sor.

2. Külső kapcsolatok

- Egészségügyi szakszolgálat: orvos, védőnő, fogorvos
- Iskolai beiratkozásokat megelőzően tájékoztató jellegű előadások szervezése
- Óvodapedagógusok továbbképzése
- Waldorf szövetség
- Waldorf-Ház (Pedagógiai Szolgáltató Intézet)
- Kékvölgy Waldorf Iskola
- Helyi Önkormányzat

IX. Gyermekvédelem

Alapvető nevelési céljai között szerepel óvodánknak a gyermekek védelme.

A gyermekek belső világának védelme, ápolása és erősítése annak érdekében, hogy testileg egészséges, lelkiükben szabad, szellemileg alkotó legyen. Képesé váljon arra, hogy környezetét egészségessé tegye. Munkánkkal szeretnénk aktívan szolgálni a gyermekek védelmét, miszerint, ügyelünk a koruknak megfelelő élet- és fejlődési körülményekre, és ezt emeljük a pedagógiai hétköznapiak kialakításának alapjává.

Civil kezdeményezésünkre jellemző, hogy alulról építkező, szülői erőből létrejövő intézmény. Emiatt elsősorban családokban gondolkodunk, óvodánk kötelékeibe – egységként értelmezve – családokat várunk és fogadunk. A fennálló hiányok pótlását próbáljuk orvosolni a családok életében. Gondolunk a családok önszerveződő, támogatórendszerének kialakítására, támogatására. (egymás gyerekeire vigyázni, ruhaújtás, élelem csomag, koma-tál)

Feladataink között szerepel:

- Részletes anamnézis
- Családlátogatás
- Napi kapcsolattartás
- Gyermekek fejlődését követő napló vezetése
- Egyéni segítségnyújtás megszervezése
- Előadások megszervezése az egészséges életmód témakörein belül

Gyermekvédelemhez kapcsolódó további fejezetek:

- Gyermekkép
- Óvodapedagógus feladata
- Gyermekmegfigyelés
- A család – óvoda kapcsolata

X. Ellenőrzési, értékelési alapelvek

1. Tervezés és visszatekintés

Waldorf-óvodánk pedagógusai jelentős időt és munkát szánnak arra, hogy következetesen és állhatatosan megformálják és kidolgozzák a maguk munkájának tervszerű egyéni keretét, figyelembe véve a napok, hetek ritmusát, a legapróbb rész-mozzanatokat és módszertani lépéseket az egész év folyamatában.

A Waldorf-óvónő rendszeres visszatekintést végez: mérlegeli, végig gondolja, hogy elképzelései milyen formában váltak valóra. Kollégájával tapasztalatot cserél.

A visszatekintés több szintre vonatkozik: a napra, az adott ünnepszakra, a gyerekek egyéni fejlődésére. Általában az óvónő saját magának naplót vezet a tapasztalatairól, megfigyeléseiről, s a problémás helyzetekről. Ezek a feljegyzések azért fontosak, mert a csoportvezető óvónőtől elvárható, hogy a gyerek fejlődési szintjét, problémáit, lehetőségeit folyamatosan kövesse az óvodaérettség és a iskolaérettség között.

2. Gyerekmegfigyelés

Már az óvodába való felvételkor a szülők részletes leírást írnak, amelyből a terhesség időszakától kezdve a születésen át az óvodába lépésig nyomon követheti az óvónő a gyerek testi, lelki és szellemi fejlődését, megismerheti a gyerek szokásait, rokon- és ellenszenvéit, félelmeit és örömeit. A gyerek megnyilvánulásait a mozgásban, a játékban, a rajzban a kibontakozó személyiség első jelzőjeként fogja fel az óvónő. Az óvónő már ettől az első találkozásuktól, a felvételi beszélgetéstől fogva élő, belső képet alakít ki a gyerekről, amely folytonosan változik, soha se lesz kész, állandóan fejleszhető marad. A gyereket úgy tekinti, mint egy feltett kérdést, amit egyre jobban kell értenie ahhoz, hogy tudja őt segíteni a felnövekedésben. Ebből a célból az óvónők maguk elé idézik — lehetőleg minden nap — az esti órákban, elalvás előtt csoportjuk gyerekeit, s ez a mindennapos praxisban igen hasznos gyakorlatnak bizonyul.

Ha alszanak rá egyet, a következő napon előálló helyzetekben feltehetőleg nagyobb intuíciós, improvizatív erővel találnak majd gesztust, szót vagy cselekvést segítségül.

A gyerek mindennapi öltözködésétől, táplálkozási és alvási szokásain át, játékáig úgyszólván minden testi, lelki mozzanat szóba kerül az óvónők és a szülők rendszeres beszélgetéseiben.

3. Konferencia

A konferencia pedagógiai, művészeti és technikai, adminisztratív részből áll, s mivel a Waldorf-intézményeknek egyszemélyes hierarchikus vezetőjük gyakorlatilag nincs: minden nevelésre, pedagógiára közvetve vagy közvetlenül kiható kérdésben a konferencia vezeti az óvodát. Itt születnek azok a döntések, amelyeket az intézmény életében elkerülhetetlenül meg kell hozni.

A konferencia leglényegesebb része a pedagógiai erőforrások megnyitása. A pedagógiai részben gyermekmegbeszélésre is sor kerül, és ez a legterjedelmesebb, leglényegesebb mozzanat. Itt próbáljuk a gyakorlatban tudatosan alkalmazni azokat az ismereteket, melyeket a pedagógiai konferencia másik, folytonosan továbbképző részében szereznek a pedagógusok, illetve amelyeket a mindennapi gyakorlatból az önnevelésben kifejlesztett intuitív megismerő erőket is alkalmazva merítenek. A gyermekmegbeszélésen megint csak a szomatikus orvosi szempontoktól kezdve, a lelki és szellemi állapotrajzon át az alkat és temperamentumbeli jelekig, a családi helyzetig mindaz szóba kerül, ami egy gyerek szempontjából további fejlődését illetően lényeges lehet. Amikor a konferenciai esetmegbeszélésen a pedagógus bemutatja a gyereket, általában érezhetővé válik a testi és lelki állapotrajz részletező finomságában és plasztikus kivitelezésében, hogy itt többszörösen feldolgozott, elmélyült ismeretről van szó. Az óvónők közössége, amely egyben az óvoda pedagógiai vezetése, közösen érez és visel felelősséget az óvoda minden gyereke iránt. Ezért mindig közösen döntenek egy-egy gyerek óvodai felvételéről, ezért folytatnak közös gyermekmegbeszéléseket és közösen keresnek utakat és megoldásokat a gyerekek javára.

XI. Érvényességi rendelkezések

- A pedagógiai program érvényességi idejének meghatározása:
A program érvényes 2019 december elsejétől visszavonásig.
- A program elfogadása és esetleges módosítására vonatkozó jogosultság:
a nevelőtestület jogosult dönteni.
- Módosításra sor kerülhet:
 - Törvényi változás következtében.
 - Gyakorlati alkalmazás során felmerülő változás következtében.
 - A partnerközpontúság jegyében az Óvoda szék kezdeményezésére.
- A program értékelése és felülvizsgálata:
Ha a törvény másképpen nem rendelkezik, legfeljebb 5 évenként szükséges.
- A program nyilvánosságra hozatalának módja:
Tájékoztatás céljából a program kifüggesztésre kerül az óvodában, illetve elérhető lesz elektronikus úton, az intézmény honlapján / szentendreiwaldorf@gmail.com/.

XII. Legitimációs záradék

Óvodaszék egyetértését nyilvánította:

dátum:..... aláírás:

Nevelőtestület elfogadta:

dátum: aláírás:

Fenntartó jóváhagyta

dátum: aláírás:

SZAKIRODALOM

- A Waldorf óvodapedagógiai program. Budapest, 2012.
- Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 137/1996 és 227/ 2009 számú Kormányrendeletek
- Villányi Györgyné: Óvodai programkészítés. OKKER.
- Nagy Jenőné — Ranschburg Jenő — Szakács Mihályné — Tárnokiné Joó Ildikó: ÓVI — Óvodavezetési ismeretek. I.—II. kötet. Raabe, 1999—2000.
- Vekerdy Tamás: Gyerekek, óvodák, iskolák. Saxum, 2001.
- A közoktatási törvény 2000. OKKER.
- Dr. Szüdi János: Óvoda a közoktatás rendszerében. OKKER.
- Plattner, Elisabeth: A nevelés mindennapi művészete
- Steiner, Rudolf: A gyereknevelés szellemtudományi szempontból
- Jaffke, Freya: Ünnepek az óvodában és a szülői háznál

XIII. Mellékletek

1. SZÁMÚ MELLÉKLET

Jegyzék az óvoda eszközeiről és felszereléseiről

1. Helyiségek

Az egyes helyiségek és az udvar jellemző adatait (alapterület, belmagasság, légköbméter, belső burkolat, megvilágítás stb.) a hatályos építészeti, egészségügyi, munkavédelmi és tűzvédelmi jogszabályzatok tartalmazzák.

Eszközök, felszerelések	Mennyiség	Megjegyzés
Csoportszoba	2	
Óvónői szoba	1	
Gyermeköltöző	1	
Gyermekmosdó	3	egy helységen belül
WC	3	egy helységen belül

Kiszolgáló helyiségek

Felnőtt öltöző	1	együtt az óvónői szobával
Melegítőkonyha	1	
Felnőtt WC, mosdó	2	
Éléskamra	1	
Tisztító szerek tárolója	1	felnőtt mosdó

Játszóudvar

Kerti pad	3	
Mászóka		
Kötelek, gyűrűk	3	
Homokozó és tartozékai	1	

2. Bútorzat és egyéb berendezési tárgyak

Csoportszoba

gyermekszék	24	
gyermekasztal	8	
óvodai fektetők	gyermeklétszám szerint	
fektető tároló		
sötétítőfüggöny	8	

függöny	
játéktartó szekrény vagy polc	4
felnőtt szék	2
szeméttároló	2
táblatartó	1
játéktároló kosarak	25
rajztartó állvány	1

Óvónői szoba

íróasztal és szék	1—1
telefon	1
könyvespolc	2
iratszekrény	2
számítógép	1
nyomtató	1

Gyermeköltöző

öltözőpad	4
ruhatároló fogas	24
Cipőtároló	4
gumicsizma tároló	1

Gyermekmosdó és WC

törölközőtartó	27
falipolc	3

3. Tisztálkodási és egyéb felszerelések

egyéni tisztálkodó szerek	felnőtt és gyermeklétszám szerint	fésű, fogkefe, fogmosó pohár
tisztálkodó szerek		szappan, szappantartó, körömkefe
konyhai textíliák		konyharuha, kötény
textil szalvéta	két garnitúra	gyermeklétszám szerint
törölköző	két garnitúra	gyermeklétszám szerint
ágynemű	gyermeklétszám szerint	
párna, takaró	gyermeklétszám szerint	
ágynemű tároló	1	

4. Felnőtt munkavégzéshez szükséges eszközök

Vasaló	1	
Vasalóállvány	1	
Takarítóeszközök	3 garnitúra	
Kerti munkaeszközök	1-1	gereblye, lombseprű, seprű, ásó, locsolókanna (gyerekméretben is)
Hűtőgép	2	
Porszívó	1	
Szennyesruha-tároló	1	Létszám szerint
Takarító eszközök:	a közegészségügyi előírások szerint	(porszívó, felmosó vödör, felmosó fa, partfis, személtapát, seprű)

5. A nevelőmunkát segítő játékok és egyéb eszközök

<u>Ének, zene, énekes játékok eszközei:</u> xilofon, furulya, gyermek hangszerek	Program szerint
<u>Értelmi képességeket és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök:</u> ásványok, kristályok, termések, csigák, kagylók, kövek, gyökerek, farönkök, ágak, gallyak	Program szerint
<u>Ábrázoló tevékenységet fejlesztő anyagok, eszközök:</u> táblák, ecsetek, 3 színű aquarell-festék, színes gyapjú, gyapjútáblák, méhviaszgyurma és –kréta, ollók	Gyermeklétszám szerint
<u>A természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok:</u> rongybabák, kötött állatok, babaház, babakocsi, bölcső, kiságy, babakonyhai eszközök, bababútorok	Program szerint
<u>A munka jellegű tevékenységek eszközei:</u> fűrész, kalapács, reszelő, kézi furdancs, faragókés, barkács pad	Program szerint

6. Egészség- és munkavédelmi eszközök

Ételmintavétel-készlet	5	
Mentőláda	1	
Gyógyszeres szekrény	1	

(zárható)

Tűzoltó készülék

1

Melegítőkonyha eszközei

ESZKÖZ/FELSZERELÉS	MENNYISÉG	MEGJEGYZÉS
Tányérok	30	+ 30 müzlis tál, nagyobb tálak
Poharak	30	
Bögrék	10	
Konyharuhák	20	
Melegítőlábasok, fazekak	6	
Tálalótálak (jénai, porcelán)	10	üveg tál, kerámia sütő tál, nagy salátás tálak
Kenyereskosár	2	
Tálcák	3	Fa
Kancsók	7	Üveg, porcelán
Szeletelőkések	4	7 kisebb, 4 nagy
Merőkanalak	4	
Vágódeszkák	4	

2. SZÁMÚ MELLÉKLET

ÓVODAI JELENTKEZÉSI LAP

Szentendrei Waldorf Óvoda

2000 Szentendre, Jobbágy utca 5.

Gyermek neve:

Születési hely, év, hó, nap:.....

Lakcím:

TAJ-szám:

Anya neve:

Anya telefonszáma:..... E-mail:

Munkahelye, foglalkozása:.....

Apa neve:

Apa telefonszáma:

Munkahelye, foglalkozása:.....

Testvérek neve, életkora:

Melyik bölcsődébe, óvodába, iskolába jár:

1.

2.

3.

Van-e a gyermeknek olyan egészségügyi problémája, ami figyelmet igényel?

.....

.....

Ha járt már a gyermek közösségbe, akkor hová és meddig?

.....
.....
Gyermeük jelenleg részesül-e óvodai ellátásban? Ha igen, hol?

.....
.....
Honnan hallott a Szentendrei Waldorf Óvodáról?

.....
.....
Miért szeretné Waldorf-óvodába hozni a kisgyermeket?

.....
.....
Honnan ismerik a szülők Waldorf-pedagógiát, milyen szempontok alapján döntöttek a jelentkezésről; közös elhatározás volt-e ez?

.....
.....
Egyéb fontos tudnivaló (kisgyerekről, családról):

.....
.....
Milyen elképzeléseik, elvárásaik vannak az óvodával kapcsolatban?

Szentendre,

2019.

.....

Szülő aláírása

(A gyermek fejlődésére vonatkozó kérdésekre egy összefüggő fogalmazásban kérjük válaszaikat!)

- Az édesanya hány hónapig hordta a magzatot?
- Terhesség alatti betegség, egyéb problémák voltak-e?
- Milyen volt a szülés lefolyása, körülményei?
- A szülés után meddig volt távol a baba az anyukától? (kórházi kezelés, inkubátor stb.)
- Hány hónapig szopott a kisgyermek?
- Átaludta-e nyugodtan az éjszakát?
- Mikor bújt ki az első foga?
- Hány hónaposan állt fel először?
- Hány hónaposan kezdett önállóan járni?
- Mikor mondta ki az első szót?
- Mikor mondta ki először: "én", "enyém"?
- Mikorra lett szobatiszta?
- Óvodás (vagy bölcsődés) koráig kivel volt a gyermek otthon?
- Hány éves korától járt óvodába?
- Szívesen járt-e óvodába?
- Milyen a gyermek közösséghez való viszonya? (visszahúzódó, átlagos, vezér, stb.)
- Szeret-e középpontban lenni?
- Könnyen, vagy nehezen teremt-e kapcsolatot?
- Szeret-e beszélni, vagy szívesebben hallgat?
- Kik az állandó játszótársai?
- Mit játszik legszívesebben?
- A nyugodtabb, vagy a mozgalmasabb játékokat részesíti előnyben?
- Milyen játékokkal játszik szívesen? (kedves játéktárgyai)
- Szereti-e az állatokat?
- Mikor alszik el este?
- Hogyan alszik?
- Kivel alszik közös szobában?
- Álmodik-e, s ha igen, elmeséli-e álmait?
- Van-e visszatérő álma, mi ez?
- Mitől fél? (sötét, egyedüllét, állatok, stb.)
- Kedvenc ételei? Milyen ízelet részesít előnyben? (sós, édes, savanyú, keserű)
- A gyermek alaptermészete?
- Hogyan viseli a konfliktusokat, tilalmakat?
- Hogyan viseli, ha szülei hosszabb időre magára hagyják?
- Nevelési tanácsadó, pszichológus vizsgálta-e a gyermeket, s ha igen, mikor és mire irányult a vizsgálat? (Kérjük a vizsgálat dokumentumait!)
- Szeret-e a gyermek rajzolni, festehni? Megmutatja-e szüleinek? Elmagyarázza-e?
- Milyen a mozgásigénye?
- Szereti-e a meséket?
- Igényli-e esténként a meseolvasást?
- Televíziót, videót néz-e?
- Kisgyermekkorai betegségek ideje és lefolyása?
- Milyen a gyermek jelenlegi egészségi állapota?

- A jelenlegi időszakra vonatkozó kiegészítések, megjegyzések,
- Miért kívánják Waldorf óvodába íratni gyermeküket?
- Dátum, szülők aláírása

Kérjük, hogy a jelentkezési lap mellé gyermekükről egy kinyomtatott fényképet mellékeljenek!

3. SZÁMÚ MELLÉKLET

Ünnepeink részletezése

Ahogy haladunk az év során az időben előre, úgy kapcsolódunk az évkör keresztény ünnepeinek megünnepléséhez.

Betakarítási időszak:

A gyerekek részére ezt az óvodánkban a búza feldolgozása szimbolizálja. A búzaszárról levágjuk a kalászt, a kalászból kicsépeljük a búzaszemeket, válogatjuk, megőröljük.

Mihály napig örölnek a gyerekek, majd a betakarítási ünnepen /szeptember 29.-én/ a lisztből cipót sütünk. Az Ünnepi asztal közepére kerülnek a Mihály-cipók, piros papírszalvéták. A virág és a gyertya szintén fontos kellékei az ünnepi asztalnak. A terményekből -, amit a gyerekek az Ünnep hetében hoznak, a csoportban-bőségasztalt készítünk, ahonnan a gyermekek az ünnepség végén választhatnak. Közösségi élményt, szociális érzékenységet tápláló élmény. Ekkor vihetik haza az általuk megtöltött búzas zsákocskákat, amit Húsvétig otthon őriznek.

Sárkányeregetéssel kezdve indul a **Mihály időszak**, a magunk által készített papírsárkányokkal.

Ez a megmérettetés (kard, mérleg) és a sárkány legyőzésének időszaka. Az évszakasztalon piros terítő van, színes őszi ágakkal, szőlőindákkal díszítve. Középen áll egy Mihály kép, mellette mérleg. A mérleg egyik serpenyőjében egy nagy fekete kő van. A gyermekek az Ünnep előtti napokon kicsi fehér köveket gyűjtenek, és nap-nap után a mérleg másik serpenyőjébe teszik. Idővel a kis fehér kövek oldalára billen a mérleg, képletesen jelezve a jó győzelmet a rossz felett.

Bátorságpróba folyik délelőtt az udvaron a gyermekeknek mind a négy elem: tűz, víz, föld és levegő legyőzésében. A próba végén kard szertartás keretében vitézzé avatjuk a gyermekeket. Ez a gesztus sok erőt ad a kicsiknek az ezt követő időszakban. Az óvónő az almákat egyenként keresztbe vágja, úgy, hogy az alma közepén a csillag láthatóvá váljék. Mindig újra és újra rácsodálkoznak a gyerekek, ahogy egyenként megkapják almájukat, és a csillag, amely az alma sötétjében rejtve volt, mint egy csoda megjelenik.

Szent Márton: napjáig, mikor a természet téli álmára készül, ekkor kerül sor a Márton lámpások elkészítésére. A lampionos sétát november 11-én Márton-napon vagy hétvégén az egész közösséggel együtt tartjuk, sötétedés után, ahol Szent Márton dalait énekeljük. A tűz körül osztjuk meg a Márton- napi cipót. Innentől kezdve játsszuk a Márton- legendát.

Ezután lépünk az **adventi** időszakba. Az első adventi héten kezdjük el tanulni az adventi-karácsonyi dalainkat, a gyerekekkel együtt.

Szent Miklós (dec. 6.) érkezése után kezdjük el a szülőkkel közösen énekelni az adventi dalokat.

Innentől készítjük adventi tálacskáinkat is. Az adventi időszak mindennapos játéka a betlehemes pásztorjáték, amelyben a gyermekek felváltva élik meg Mária, József, a pásztorok vagy a bárányok szerepét, belsőleg ezzel a karácsonyra készülvén, amit aztán a családok otthon ünnepelek.

Az Adventi kertnek nevezett ünnepünket az utolsó adventi héten tartjuk.

Fenyőágakból spirálalakot rakunk ki az óvodai terem közepén, annyi aranycsillaggal, ahány gyermek van. Középen egy szál rózsza mellett nagy fehér gyertya ég. A szülők karácsonyi dalokat énekelnek, a gyermekek pedig elindulnak a spirál belseje felé, egy-egy almával kezükben, amelybe egy-egy szál gyertya van beállítva. A spirál közepéhez érve minden gyermek meggyújtja saját kis gyertyáját, majd kifelé haladva a következő aranycsillaghoz érve, az almát az égő gyertyával a csillagra helyezi. Lassanként az egész helyiséget megvilágítják a parányi gyertyalángok. Ebben a képben a befelé haladó adventi út jelenik meg. A spirál legbelső pontján mindenki megtalálja a fényt, minden gyermek a sajátját a többi gyertya közé teszi, a közösség rendelkezésére bocsátja. Természetesen ez a jelentés csak a felnőtt számára lehet tudatos, a gyermekek csupán megtapasztalják az adventi utat az advent-kertben.

Az adventi tálacskájukat a gyerekek az utolsó óvodai napon viszik haza.

Vízkereszt ünnepétől játszunk a három király játékot.

Következő ünnepünk a **Télbúcsúztató**. Téltemető, termés varázsoló, tavaszváró ünnep. A böjti időszakra való felkészülés. Az ünnep zárása alkalmából tűzbe dobják a gyerekek a papírzacskóba fújt „rosszat”, saját készítésű hangszerekkel és énekkel úzzuk el a telet.

Az évkör következő keresztény ünnepe a tavaszvárás, a **Húsvét**.

Húsvét előtt két héttel a gyermekek visszahozzák az óvodába a Szt. Mihály ünnepén kapott és egy télen át őrizgetett búzaszemeket. Ezeket a gyermekek kis agyagtálcáikba elvetik, naponta megnézegetik, megöntözgetik, és közben éneklük:” Mag, mag búzamaz, benne aluszik a nap.”

Körjátékunkban mindennap eljátsszuk és megtapasztaljuk a szántó-vető ember munkáját. A húsvéti szünet előtti napon kis kalácsokat sütünk a kemencében, amelyek nap formájú koszorúk. Eddigre ebbe a kis húsvéti kertbe kerül egy gyapjúból, filcből készített nyuszi, kakas. Ezt a tálat aztán mindenki hazaviszi, ami otthon a húsvéti asztal díszévé válhat.

A megújuló természetet úgy csempésszük bele az ünneplésbe, hogy az évszakasztal mellett egy bimbózó gyümölcsfát állítunk. Erre aggathatják a gyermekek az általuk megrajzolt, megfestett kifújtt tojásokat, mely az idő múlását is jelképezi.

Míg a Karácsonyt, az igazi gyermek-ünnepet minden motívumával együtt bemutathatjuk a kisgyermekeknek, a húsvét a gyermek számára csak képekben, a húsvéti történet igaz képeiben érzékelhető.

A Húsvétot követő 40. napon **Mennybemeneteli** kirándulásra megyünk. Ekkor a gyermekek pillangót és szappanbuborékot reptetnek.

A gyerekek által megrajzolt, megfestett kifújt tojások a virágfán Mennybemenetel reggelére arannyá válnak.

Ahogy lassan közeledik a **Pünkösöd**, felmerül bennünk a kérdés, hogyan tudnánk valami maradandó élményt nyújtani a gyermekeknek ezen ünnepnek jelentőségéből, tartalmából, amely a gyermeki tudat számára még felfoghatatlan. A Szentlélek képe régi idők óta minden mitológiában vagy képzőművészeti alkotásban a fehér madár, a hattyú, a galamb vagy a gólya volt. Így vált szokássá egy kis, fehér, arany madárka ajándékozása a gyermekeknek Pünkösöd ünnepén. Az ünnep előtti napokban a ritmikus játék során vagy a szabad játék alatt, esetleg a kertben sokat énekelünk madarokról, és madaras játékokat játszunk. A madarakat Pünkösöd előtti napon felakasztjuk egy zöld ágra.

A tizenkét égő gyertya mellett elmondjuk és elénekeljük az ismert madaras verseket és énekeket. Pünkösdi kiránduláson veszünk részt. A nap végén minden gyermek megkapja a madárkáját.

Néhány nappal később a gyermekek családjakkal együtt élik át a Pünkösöd ünnepét.

Az iskolába menő gyermekek **búcsúzónapja** előzi meg az utolsó nagy közös ünnepünket. Ekkor bocsátjuk útra „nagy” gyermekeinket az általuk készített „ballagó munkáikkal” együtt, szüleik jelenlétében.

János- nap környékén évváró esemény a **Nyárünnep**, a János-napi tűzzel.

Az évet lezáró közös ünnep, a Nyárünnep, amit a szülőkkel és testvérekkel közösen ünneplünk a kertben. A kertben különböző játékterepeket készítünk, ahol vidám hangulatban folyhat a játék. Ilyenek például a horgásztó, esetleg egy célba dobó hely az Üstökös-labdáknak, és mások. A horgásztóhoz gyümölcs-halacsákat készítenek, színes papírból kis hajók lesznek.

Ezután közösen énekelve búcsúztatván az évet és elköszönvén egymástól, a János-napi tűz ugrással zárul az ünnepe.

A gyermekek az év során ezekkel az ünnepekkel találkoznak az óvodában. A fenti képi elemeken, színeken és tevékenységi formákon keresztül éli meg a gyermek a keresztény ünnepkör folyamatát. Természetesen az óvónők és a szülők az ünnepek mélyebb, szellemibb tartalmának megismerésével egy más szinten készülnek a közelebbi ünnepre. Ezek kisugárzása

szavak nélkül történik, mégis élő módon működik. Így lesznek ezek az ünnepek a közösség számára igazi fénypontok, amelyeken keresztül együtt élhetik meg a "közösen emberit".